

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

Iacobi Sadoleti Episc. Carpentoracti S.R.E. Tituli S. Calixti Presbyteri
Cardin. ad Matium Masseum Volaterranum de Philosophia, lib. I. qui
inscribitur Pwædrvs, Inquo accusatio Philosophiæ continetur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

IACOBI SADOLETI
EPISC. CARPENTORACTI
S.R.E. Tituli S. Calixti Presbyteri Cardin. ad Ma-
num Maffæum Volaterranum de Philosophia,
lib. I, qui inscribitur PHÆDRVS,

In quo accusatio Philosophia continetur.

MNIS, Mari Volaterrane, quæ ad bene beatèque
vivendum pertinet doctrinæ institutio, ducta pri-
mo mihi quidem à Philosophiæ præceptis videtur
esse: atque ab eius facultate disciplina, quæ in con-
tentione rerum naturalium, & moribus ad virtutem fingen-
da, instituta est: cernitur. Post autem his literis, quæ quem-
admodum sunt, sic etiam vocantur sacræ: in quibus vera Dei
proprie cognitio, cum aucta & corroborata, tum ad extre-
mam et variis fluctibus iactationibusq; vitæ, quas nostra imbe-
cillitas fert, ad stabilem certamq; spem immortalitatis conuer-
ti, immutata. Ac nos, qui (vt tu ipse optimus testis es) harum
artium utramq; adamauimus semper, & nunc quidem iam in al-
tissimam hanc, quæ nostræ & personæ propria est, & religionis, tan-
quam in portum vela desecere, & pleno cursu contendere cogi-
tamus: adhuc tamen in Philosophia magis exercitati, quod in
aliis numerum operæ, & quantum ab occupationibus publicis,
curæ aliis & multum distractos tenuerunt, distungi licuit, antè
aliquid consumpsimus: duximus non alienum, nec nostræ
dignitate, nec eorum, quos ad virtutis studium atque amorem
genita natura, utilitate, nos facturos, si quæ de hominibus
doctissimis, Græcis præsertim, quorum in hac laude sine vlla du-
bitatione excellit industria, accepta à nobis fuissent, ea Latino
seruare conferberemus: primumque gratia hac debita ea qui-
dam & merita Philosophiæ reddita, toto deinde pectore, vt dici-
tur, maturoscensibus etiam annis ad illam cælestem scientiam
accumbere. Atque hoc ita agere id studiosus etiam sumus
moderat, quod in hoc tempus Latinis quidem literis desiderari
videtur Philosophia: non quin & apud veteres, & nostra etiam,
in partem aurosumque memoria extiterint docti viri, qui eam
inter incertis sedibus peregrinantem & vagam, & maximè quidē
paucaquam cecidit à Græcia est, in hanc urbem adfiscere & po-
nere, & partim etiā conati sint: sed ita ferente casu quodā bo-
na urbe, infesto, & qui voluerunt variis plerunq; rationibus im-
pedi-

pediti, in medio spatio restiterunt: & qui potuerunt
 sunt ad eam voluntatem adducti. Ita illa necessitate penes
 ros morata, tanquam iuris nostri motisque expery, carere
 re & nomine ciuitatis. Ac vt illum omnis doctrinae & docti-
 tia parentem potissimum nominemus, M. Tullius Cicero
 professus fuit hoc se populo exhibiturum, vt Graecum cum
 tem Philosophiam ad Latinam sermonis conferendum
 ceret: quem ego vnum maximè statuo incredibili quan-
 gitudine ingenij, qua & omnes longè vicit superiores, et
 ris spem penè sui imitandi ademit, cumulate quod futurum
 praestare potuisse. Verùm siue infinitis noue Academiarum
 nun appellabatur orta ab Archefila, a Carneade, cõstanti-
 ciplinae ratio) disputationibus impediens, quarum illa
 omnia dicendo nunquam terminatur modum: siue quæ
 pinquo & celeri cum suo tum Reip. fato, illius per vim
 fuit interrupta industria, minus aliquantè nobis prebuit
 aut optaremus, aut ab illa diuina mente potuit expectari. Illi-
 lem partem Philosophiæ persequutus est, eam que carptis
 tis questionibus: in physicis quidem nihil attigit: nec vni
 parte, quæ ad differendam rota est, licetram omnino fecit.
 Quod si ille tum hoc conatus est, in quo illi non animus
 genium, sed ex parte quadam fortuna defuit, vt Philosophiam
 lingua nobili, & in primis memorata transferret in Latinam
 quam tum que ei splendoris & dignitatis se adiuturum à La-
 na facundia existimaret: quid nos tandem, & nobilitatem
 teros omnes, quibus cordi Philosophia est, agere cona-
 quanto elaborare studio, vt tendentem nobis vitam
 demque & opem nostram implorantem, pro sua parte & in-
 tate quisque à barbarorum incitiis & moribus in Latinam
 vindicemus? Etenim quid est quod æquo minus queat
 ferre quisquam institutus liberaliter, quam caput artium
 narum, ornatricem vniuersæ vitæ Philosophiam posside-
 is, qui vt acutè forsitan aliquando moueri videntur ad
 dum de ea, inaniter tamen & id agunt & orationem asserunt
 ptam, & horridam, turbantem cogitata rum debilitatem
 pforum, tum eorum qui audiunt: nihil vt ex ea proprium
 vt dilucidè significans percipi possit? Ex quo factum est
 in exquirenda veritate, quod est vnum manus Philosophiam
 ximè proprium, sed vt in verborum, & inaniter quæstionibus
 libus controuersus omnis iam pridem ab his suscipitur
 tio. Sed vt in veteri proverbio est, Balbi balbos, sic illi
 guoleunt & probat. At nos, quibus experenda illa semper
 cipue colenda vita est, quæ sapientia cum eloquentia
 est societas, qui que mentis simolachrum ducimus oratione

... forma & pulchritudine, illa quoque, quæ intus est spectari
 ... dignitas & elucere foris possit: demus operam, si modò
 ... possimus, ut Philosophiam iam pridem laborantem bar-
 ... Latine literis illustremus. Quod profectò admi-
 ... co ingreſſi animo, ut nisi vitam vis aliqua preſſerit, aut
 ... occupaverit, omnem ipsam Platonicam, & Ari-
 ... formam disciplinæ non interpretis munere, sed ordi-
 ... nostro nostris hominibus tradere parati sumus. Quod
 ... cum spe, lætitiâque aggredimur, quod intelligimus
 ... Italia, quæ semper omnium bonarum artium pa-
 ... est: verum etiam trans Alpes in Galliis, Ger-
 ... iam existant, qui se ad politiciores dedant li-
 ... hæc ipsa, quæ nos reprehendimus, minimè probanda
 ... infantiam, qui audeant præclaras
 ... sententias, sermonis ruditate, tanquàm cæno aliquo
 ... præditi, barbari ceterè non
 ... nobis aut montium excelſitas, aut latitudo
 ... non peragravit humanitas, & artium amor ingenuarum, ea certa, & sola
 ... auxilio, aliorumque multorum,
 ... agendumque idoneos ingenij dori-
 ... si plures in hanc præclaram volunta-
 ... hæc diffidendum sanè est, quin celeriter è for-
 ... Philoſophia, & dignitatem ad quam
 ... aut nostra commu-
 ... aut si prior nostra fors in hoc certamen exte-
 ... petulant gloriam: a quibus
 ... nobiscum, sed vinci etiam nos a quo pati ani-
 ... Quippe qui non tam singularem nostram lau-
 ... cum bonorum cõ-
 ... præstantibus animis repudianda est)
 ... studemus. Quod si in eis
 ... ac maximi principis beneficio
 ... innocentiam & fidem pro-
 ... nostraque foris acta consiliaque: omnia non ad
 ... hominum nobis omni-
 ... ad communem bonorum utilitatè
 ... erit hæc iam intra domesticos parietes cum cura
 ... si qui nostris horta-
 ... nihil sibi magis expetendum ia-
 ... & abstinentiam, & studium veræ sapientiæ
 ... de
 ... Philosophia aliquid est dicendum: eiq; iusta & debita laus
 ... verè esse laudatum potest:

cum præsertim non desint, qui petulantè in eam quædam
causa, etiam hoc studiofius inuehantur, quod se putent ex
riam à vulgo & ab imperitis hominibus inuitos, vilius fuisse
undum, vt eam ederemus eius defensionem, quam habere
Mari, nos quidem aliquot ab hinc annis in Iacobi Gallo
bano, cum à T. Phædro affine tuo, homine vt meminisse
possimus cum docto & copioso, tum parato ad lacertationem
spondendumque, esset vituperata. Nam cum Florilibus
Gallum in hortos, quos ille vir, vt rure scis, in omni vita
mus, in campo sceniculario secundum Adriani molem
eommunes, & doctis omnibus parauerat, conuenissent
F. Citarius, homo cum studiorum similitudine necum, tum
amicitiæ officii conuinctus: offendimus ibidem, qui parat
anteuenerat, cum ipso Gallo sermocinantem T. Phædrum
egressi amice & comiter, salute data acceptaque in hypocausto
(sic erat decumano limiti nome) manus complexi inter nos, tum
amicorum est, inambulare cepimus. Tum Gallus: Quidam hoc
dicam, inquit, nobis à natura datū, vt tantum boni in excelsis
familiariter diligimus, congressu & colloquio experiamur
sine iis nullam integram voluptatem ad animum nobis accen
sentiamus: velint mihi nunc accidit, qui etiam hoc loco yebentem
delector, quod & amœnus satis est, & solent vnicuique sua
quis elaborauit, valde iucunda existere: tum autem hæc bonorum
diei tranquillitate aëris, & nitore cæli exhilarari animos
est: nec solum nostros, sed cæterarum etiam animantium
dem, vt à Vergilio scriptum est, vertuntur species animorum
pectora motus. Nunc alios, alios dum nubila ventus agebat
cipiunt: vnde etiam volucrum cantus, & lætitiæ pecudum
insolitam quandam in animis dulcedinem ait exoriri. Reque
bam animo tamē nescio quid: neq; tam animaduertebam quomodo
quid illud esset, quod mihi abesse quasi videretur, quam postea
quam vos aduenistis: sentio nunc demum meam expletam
mulatamq; esse lætitiā: ita ad societatem illam ad quam
ra facti sumus, qua homini ad hominem naturalis est applicata
accedit ista ex delectu amicitie incredibilis quædam iucunditas
quam qui non norunt, ij mihi videntur ex alieno quodam
re homines esse, nō tam mente præditi, quam forma humani
Phædrus: Rectè sanè loqueris Galle: repugnat enim hoc
vt qui sint, quos tantū in rebus humanis bonū non afficiat
men experimur interdū nonnullos, qui ita aut antimo suam
stes, aut morib. ad omnem inhumanitatem assuefacti, vt
dō neminem eximie charum habeant, sed æquè odierint
ranquam communes cunctorum inimici: Sicut de Timotheo
Græcæ loquuntur historie: quem etiam ferunt, cum habere

com in cena similem sui prorsus, & inhospitalitate (non enim
 tibi dicit succurrat, quo alio nomine appellem *suorum* & *amicorum*) &
 moribus Apemantum: atq; ille ea solitudine delectatus, dixisset,
 Phædrum hercule nostrum hoc conuiuium, ô Timon: respon-
 dit, ut pulchrius multo futurum erat, si tu non adesses. Ta-
 les ego nonnulli, sed contra naturam tamen: atque ut hoc for-
 tale carnis, sic vitam non multa quotidie in nobis ab eadem
 natura optime inchoata, consuetudinis vitio deprauarentur.
 Sed desit, vtvolet quisque, nos, qui liberaliter sumus eruditi, de
 huius prorsus ita sentiamus, vt vitam sine conuictu & consue-
 tudinis amicorum nullam ducamus esse. Atqui Galle, inquit Ci-
 cilius, quantum tu bonorum amicitie, omniq; humanitati tri-
 buisti statuas, res ipsa palam facit, neq; indiget id nostra vllius
 oratione: nemo est enim qui non oculis cernat, quanti sint ad te
 humani, aliqua ingenij laude splendentiu, concursus fieri soliti,
 nec ut venustissimorum hospitem & amicorum quotidianis con-
 uentiis decorat domus tua. Quod profecto haud ita foret, nisi tu,
 ut quædam alius vnquam, honestissimorum, optimorumq; amicitia,
 ac familiaritatis, delectarere. Verû quod est modò à Phædro no-
 strum dicit, rariùs vsu hoc venire, vt quis amicitie dulcedine non
 trahatur, nisi id quidem ita esset, atq; ea vna esset in causa, quæ
 ab eo exemplo etiã Timonis commemorata est, naturæ quædam
 quædam tenas, sed latius patet hoc malum, & quod maximû vena-
 rum huius benivolentia est, simul vt quis nimiu sibi deseruit, ita
 manere hâc in amicitia reuertur. At huiuscemodi hominum in nu-
 meris est multitudo. Quis enim est studiosus pecuniæ prefer-
 entia, ut Terent. verbis vtat) nihil præter lucrum dulce sit, qui
 vitam vt tenuem possit habere gustum huius ex amicitia iucun-
 ditatis, quam tu modò Galle narrabas: quique sublata vtilitate,
 que conuenit necessitudinem, nõ contínuo nuncium remittat
 amicitie? Plena horum vita est, rarumq; illud potius, vt cui cog-
 nita appetita que sit simplex illa, & vera, & per se, suaq; sponte a-
 mabiliter amicitia voluptas, quæ ab amico proficiatur, & in eo
 ipso veretur, nihil querens extra, nec cupiens, cuius amor fructus
 manentis vitæ optima conciliatrix est. Sed quò rariùs istud, hoc
 præstatius. In quo genere, optimo te excellere iure, Galle, fe-
 citur ea quidem omnibus iam fidem. Nam, vt ille, quicumque ho-
 stium ferret, is mihi fuerit: cuius: sic tu amicos ex vna virtutis com-
 muni ratione continuò probas: non ex eis ad te vt referas aliquid,
 sed vt sibi illi nihil magis promptum esse intelligant, quàm te,
 quantumq; tuam, operam, gratiam, pecuniam, autoritatem: quæ
 omnes etiã hoc gratior ex te accidunt, quod tua ista incre-
 ditâ humanitate condiuntur: quam tibi in verbis quidem &
 vna, omniq; corporis motu insculpsit ipsa natura. Sed ea fa-
 ctis,

Nn 2

ctis, & in experiundo sic illustrior. Itaque es affecutus, ut non
 vnum vnus, quam te diligent vniuersi. Quam ob rem, quod
 antè dixisti, nullam te integram sine congressu amicorum
 pere volupratem, & de eo tibi assentior: & (ut pro ceteris
 loquar) experimur idem in nobis omnes erga te aliquando
 vberius. Sumus enim hac tua fruenda humanitate, hoc inge-
 nis optimis & suauissimis moribus, in mutua nostra beneuo-
 luntia propemodum beati. Tum Gallus: Gaudeo sanè Cirri
 quod, praeclaro hoc, quod mihi tribuisti, vel iudicij tui, vel
 potius interpretor, amoris testimonio. Atqui, inquit Phaedrus,
 Galle, utrumque est, & iudicium, & amor. Sed quando de
 ista aliquid omnes, quid Sadoletus? Et ego: Quid inquam
 dicit? nisi me vehementer hoc vestro sermone esse delectatum
 sentire quidem vobiscum vnà, nihil esse in vita praestabilius
 ciuita: quare in Gallo nostro, laudibus exultit Cicerius, vultu
 confiteri. Sed quod vnum vel praecipuum ab eo video propemodum
 sum, idem me refert, & commemorari debere puto: non enim
 natura solum, & propensione animi quadam, aut fortuito
 lapsus in hanc rationem Gallus, ad liberalitatem, & beneuo-
 luntiam, veritatemque amicitiae totum se contulit: sed aliquando
 accepit à Philosophia, ut ista eadem recto iudicio & constanti
 ageret, in quo quidem vno est posita virtus. Nouit enim quomodo
 modum de stans Dadaeis à doctissimis proditum est, eorum
 praclaro opere perfectae & eximia pulchritudinis existerent
 tamen arctissimis vinculis, constringerentur, dilabi facile, & se
 fugere solitas, quod earum incerta esset, & lubrica possessio
 primum quoniam more, nisi ratione & praecipis Philosophiae
 rit confirmatus, stabilem sua sponte non esse. Est igitur ad hanc
 philosophiae studia, in quibus à prima adolescentia admodum se
 cuit, longo intervallo nunc reuersus, & quidem animo maiore
 quam vos fortasse suspicamini: quod ego nosse possum, prope
 quotidianum usum, quo cum eo assiduus sum. Quamquam
 quidem haud ita multum ad legendum otij à forensi opera redi-
 rit, sed est totus in querendo & percontando: me quidem quae
 his literis maxime videri occupatum, audiendi aliquid videlicet
 disputandi causa, sepius me vt lacessat: Quod ego pergrate accipio
 vel quod obsequor studiis optimi & amicissimi viri, vel quod
 ingenium acuto, & acri ingenio meo quoque ad discendum excitatio
 genium. Hoc loco Phaedrus, ut erat natura vehementior, & Philo-
 sophiae multis iam signis habebatur infensus. Praeclara meheretum
 laudem, & in primis commemoranda, qua te isti afficere conantur
 Galle, cum te tanquam puerum nobilem sub pedagogo, sic à Philo-
 sopho aliquo admonitum, nihil nisi ex praescripto rectè agere
 volunt: ac ne quid desit, manum etiam sub ferula, ut dicitur, ad-

quum illud quoque quod virtutem in vna statuunt Philosophia:
 Quo quid dici impudentius potest? quando enim Philosophia
 quædam omnino fuit cum virtute, cum amplitudine, cum digni-
 tate commercij: aut quos ex eius ipsius sinu prodire conspicimus
 ad illam rem gerenda aptos, quæ quidem digna sit viro? Imo verò
 tu, ut ego, et nobis Galle & naturali virtute, & tuo ipsius confi-
 deo, talis, qualem te esse cernimus omnibus eis animi
 hoc autem tractu, quæ magno homini conueniunt. Sitque tua ista
 propria, & peculiaris laus, non Philosophia, quam summus ille vir
 non nouus hospes & amicus P. Embus, cuius tanta fertur apud
 omnes virtus & literarum gloria, iure sanè in te cõtulisse mihi vi-
 detur, cum ita diceret, vrbem hanc tot antiquorum monumentis,
 tanta etiam nunc horum temporum magnificentia ornata: sibi ta-
 men maiorem atque ornatiorem fuisse vrbem, quod te in ea ciuem
 esse intelligeret. Hoc de te ille ita vt sentiret non tu, opinor, pro-
 mulchabas es allecurus, nec tunica pulla, nec trito pallio, nec in-
 eptis, & ut pestifera loquacitate, sermonibus, per omnes circulos
 conuersas: longe enim hæc aliena graui viro, Philosophis verò
 quædam sunt: sed liberalitate & prudentia, & quod quum te
 ante hæc & copios in hac vrbe antecessant, nemo est tamen,
 qui ad bene de probis & doctis hominibus merendum te vno sit pro-
 pter. Nam quod ad Sadoletum attinet, quem ego & amo me-
 ditandus, & florentem esse cupio, non possum non molestia affici,
 quam illum video subducentem se amicorum & familiarium co-
 nati, in hac iniquitate & sordida Philosophia tabernaculum penè
 vix in collo calle, doloque; meam tam parui apud eum fuisse au-
 ditur, et ipsum ab hoc errore nequiverim adhuc ad cõsilia gra-
 uia conuolare. Atque ad me conuersus, in mentem venit mihi, in-
 quit, ea proferre aduersus te, quæ in Euripide Zerhus ad Amphio-
 nem fratrem protulit, quorum equidem sententiam, non numerum
 recedat. Negligis o frater, inquit, ea quæ te oportet diligere, na-
 turam animi tuæ sponte nobilem, puerili quadam concinnas
 fæta: & neque in iudicij commode loqui studium tibi est, inquit, iis
 certare, quod æquum idoneumque sit: neque alios iuuare consilio po-
 testas. At de tuo quidè, inquit, ingenio quid sentiam, mihi ipse
 condici sum: quantum autem te diligam, tu optimus es testis. Sed
 quod tibi soli seorsum sepe dixi, in quo frustra à me consumpra
 opera est, idem nunc his audientibus vt dicam, moneamque; te aliquot
 annis minorè natu audacter, idem amor me cogit. Veror enim,
 vel potius formido certò, ne istam tuam ingenij animique indolem,
 quæ te ad grauiores res tractandas idoneum semper iudicauit, hoc
 Philosophia studio penitus corrumpas: in quo si esset ipso aliqua
 formalis liberalis oblectatio: quæ tamen in tanta vanitate illius
 latere esse qui potest: tibi tamen videndum arbitrarer in ciuitate

Nn 3 tam

tam occupata, in qua honores & præmia nõ otiosis, sed in
 hominib. proponuntur, qui factũ tuum, pbari illis possent, qua-
 rent de vita cuiusq; & institutis iudicare. Inquirunt enim in
 tuam, mihi crede, curiosius quàm tu fortasse existimes. Nõ
 a primo cõmosses animos multorum expectatione quada, aut
 velut inertia desedisse, nõ possunt non mirari homines, non
 reprehendere: cum in popularibus studiis, & his quæ frequen-
 ac celebritatis sunt, siue in foro malis, siue ad principes viros
 dicare te in aliquã laudem possis: illa tamen quæ silentij, & sol-
 tudinis sunt, malle persequi. Quorũ profectò opinioni & rati-
 onibus inferias oportet, si aliquo numero esse opas, aut si eam veritatem
 sequi vis, quam tibi falsò promittit Philolophia, sapientiam
 te in tenebris abdas, cum facili in hominũ oculis queas, & ali-
 ce consistere. **Quæ** cum ille dixisset aliquantò commotus, qui
 cum ad hanc rationem concitationemq; dicendi & voce, &
 tu corporis, & animo flagrate, ac subitò natura formauerat, in-
 mumq; illi præterea ingenium, summum in pronuncian- do le-
 rem addiderat: Citrarius, **O** amicum diem hunc, inquit, & tu
 diuac Gallo desideratam opportunitatem, aliquando te Phæ-
 in vniuersam inuehentem Philolophiam audiendi: Equidem
 terfui sæpe, idq; locis pluribus cum carperes Philolophiam,
 quo ego potissimum attendere solitus sum acumen ingenij
 & facitissimis dictis delectari. Sed de ea rota quid habere de-
 peconrandi ex te, cum id maxime auerem, ante hunc diem
 eultas non est data: quam nunc oblatam libentissimis a-
 nostra fuerit culpa, si amiserimus: aut si non ex te omnia
 volumus de tuo in Philolophiam animo ac iudicio, audiendi
 rimus consecuti. Imò, inquit Gallus, & hic locus maximè
 est, & tempus idoneũ: nec est quicquam, in quo inueniri
 consumamus diem: quam ob rem da hoc nobis Phædre, ut
 vniuersa Philolophia quid sentias audiamus. Audietis, inquit,
 hac conditione, si omnibus sum facturus gratum. Hic ego
 ridens, **Mihinc**, inquam, esse gratum potest, in tantum
 men venire Philolophiam? Quid ita, inquit Citrarius, non
 eam dicere es solitus veritatis patrocinio sat tutã esse? Si quis
 inquam, veritate, non eloquentia causa pendetur. Pendetur
 que Gallus, & bono es animo: non enim hic imperitæ in
 diuis concio, ad quam in inuidiam facilè, & in suspitionem
 sololophia adducitur. Sed auium concentus, & horum tantarũ
 varietas ac copia, huius orationi coronam factura est. At
 quam, Galle, huius orationi (siquidem ea in vituperanda Phi-
 sololophia futura est) auium iste concentus obstrepant vultu
 non tu hosce flores, qui tantam nunc odorũ amicitatem
 nostris aspirant, & mox auritos, & postea etiam vocaliter

reparet, quam esse posset ipsa illa, de qua nunc dicebas, imperi-
 et inordinis concio: Sanè, inquit, hoc est, quod ego gaudeo:
 quod enim preter voluptatem, quam audiendo percipitur
 illius, iureis mei præterea suburbani precio permulctum ac-
 cessum esse, quod quidem disputatione vestra hac celebrati-
 ut aucto futurum est, quam aut peregrinis arboribus, quæ in
 locis istis locum undique accersite sunt: aut nobilitate eius
 præter, quæ est superior porticus exornata. Quin tu, inquit
 Phædrum me intuens, veritatem finito venire in certamen, tu-
 me illationem teneto. Age, age, inquam Phædre (video enim te
 in propositu esse, pugna: audum) illud moneo, parcius: ne si-
 de hoc prælio penitus Philosophiam obtrieris, non habeas de-
 que quam, in quod ita studiose, & libenter inuehare. Nul-
 lum est periculum de fore, inquit ridens, dum quidem tu exite-
 ris, nisi ea tuelli nulla ratione potes. Quod quum dixisset, o-
 mnes ad audiendum animos ereximus. Tum ille, Videntur mihi,
 inquit pueri illi veteres, qui primi semetipfos sapientes, & artem
 eam, quam profitebantur, sapientiam appellauerunt, aut callido
 cogitasse in vulgus celebritatem: aut errore quodam
 pueri decepti fuisse. Etenim si cum scirent, & intelligerent ipsi,
 tametsi cum esse, quam habebant in manibus, scientiam: appella-
 tam tamen præclara illam adducere in honorem studuerunt,
 exornare persequere id, quod ipsis neququam de ea erat per-
 fructum. Admira illorum ratio, & callidum imprimis consilium
 fructuosa, ut fixuli illius ingenij nihil iudicaret esse rudius.
 Similiter & eandem ipsi fidem habuerunt de sapientia discipuli-
 na, & ceteris facere conati sunt, puerorum mihi morem viden-
 tur imitari: ut enim pueri imagunculas sæpe nacti ligneo-
 las, aut cæca: easque charius amplexi, veste atque auro exor-
 nant. Quorum libitum fuerit, imponunt eis nomi-
 na, dentemque longius proejecti credulitate puerili, quasi rem
 sacrum agentes, rei iudicæ diuinos honores tribuunt: Sic Philo-
 sophia iurei (me autem intuebatur loquens) quos solos penes
 est sapientia, quique eam ipsam ab sese vnus peti atq; addisci vo-
 lunt, tanto pueris leuiore, quanto illis ætas ludum suum conce-
 dit, cum auctum stulticia: inane discipline simulachrum splendi-
 ditissimi nominis appellatione honestauerunt, quo non possunt
 quæ non allici aliquando & inuitari nonnulli, ut insistant ali-
 quant, cupiantq; interiora cognoscere. Quod n. sapientia nec in
 celo, nec in terra quicquã est præstantius, idcirco ipso nomine
 oblati, accenduntur ad cupiditatem aliqua cognoscendi. Sed si
 quæ maiore paulo ingenio ingressi fuerint, maturè ut ab alienen-
 sis, qui quod illud Neoptolemi apud Enniũ, philosophandũ sibi
 esse, quod paucis: nã omnino, haud placere. Credo homini milita-

ri ex bellica virtute veriore meditati gloriam, conueniens
 ille vilium, quid isti profiterentur, agnoscere: que verò minus
 superstitio susque tractarent, & in quibus frustra contere-
 ratem, ea ceu vera sapientia repugnantia, penitus despicere
 que contemnerent. Et nimirum magna, eximiaque profecti, in
 nimis ferè versantur. Quòd si splendore nominis temoto, ita
 ipsam introsum magis aspexeris, totamque istam artem, ita
 magistram tradenda sapientia proficere, in manus sumptu
 ligenter expendis: non tu in ea quidem sapientiam vilam, que
 sit verè & solida sapientia, sed imaginem potius inanem quam
 deprehenderis sapientia, sine corpore, sine mente, ipsius illius
 sapientia operibus, atque muneribus sola voce resonantem. Nam
 rerum gerendarum, sit sapientia, imperij gubernandi, dignitas
 ac potentia sibi comparanda, Philosophia pro his maximis
 ximeque expetendis rebus, tanquam immunitatem laborum
 beneficij loco illi tribuens, eam in verbis pensandis, & argu-
 torum conclusiunculis arte astringendis, rebusque ijs, que
 pertinent ad nos, accuratius indagandis, festiuo opere occupat
 ut suarum virium & grauitatis oblita, a coera hominum, ita
 ab regendis ciuitatibus, ad solitudinem, inertiamque tradatur.
 Atque huic arti tamen sapientia nomen est datum: in quo per-
 istorum est arrogantia reprehendenda. Quis enim illis hoc
 cessit: aut quo nam iure fuit ab ipsis vsurparum, ut attendat
 cuiusmodi ea cunquē sit (nondum enim de hoc disputo, pò-
 dero) in ipso statim ortu atque initio, inscriberent Sapientiam
 cumque necdum planè perspectum, cognitumque esset, bene-
 numne vita utilis futura esset illa, necne esset, tamen eas
 ratio absque ea recte, ordineque viuendi cunctorum iam con-
 sione constare non posset, ita summum rerum humanarum tra-
 lum illi prescriberent: Verum fuerit hoc vitium superiorum illo-
 rum, & qui septem dicti sunt, quos tradunt cunctos in Graecia
 Delphis primum conuenisse, Athenis praetore Damaso: ita
 deinde Corinthi: cum eos Periander Corinthionum tyrannus
 hospitis accepisset, circiter quadagesimam quintam olympi-
 dem, quo tempore Romae L. Tarquinius Priscus regnum obtine-
 bat. Atqui hi isti ipsi, si sua sententia se appellauerunt. Sapientiam
 indulerunt sibi profectò, quam par erat, vehementius. Sin autem
 populorum suffragio vocati sunt, habent egregiam sui cognom-
 nis, & quo iure gloriantur, auctoritatem. Siquidem ad imperium
 & stultos delatum fuit de sapientibus iudicium, & si video non
 stultos solum, sed alios complures, si fama & opinione vulgi in-
 tria censetur, nulla illustri de causa passim habitos sapientes
 mul ut quis enim in illa rude indocta que versare vel dixerat
 liquid, vel egerat concinnius, ita ascribebatur ad numerum

nomen sapientis. Quo ex genere maternus avus Thesei Pirtheus, cuius verbis pangendis sententias quasdam complecteretur, in primis indicatus est sapiens. Lycurgus verò eundem nominis hominem iustus est affectus, quòd enim confusam & perturbatam, ac si Herodoti utamur verbo) *κατασκευασμένη* Lacedæmoniorum Republicam legibus latis constituerat, ferendisq; laboribus, & exercitiis alacriter adendis, ciues ad fortitudinem, & ad omnia belli munia apprime erudierat, comparata sibi autoritate Solonis, sapiens merito existimatus est. Sed ut ab hoc magno factis abeamus, quid cuiquam esse tunc potuit in sapientia nomine gloriosum, cum Homerus, cuius dicta pro decretis habentur, etiam fabris attribuat sapientiam? At ne quis illorum sequens, quos & nos nimium iam sepe in medium adducimus, & neque Diocarchus autor haud ignobilis, nec Philosophos nec sapientes fuisse, vllam alio ex genere putet fuisse sapientiam, quam cum quæ dicta in Pirtheo: Primum poetæ plerique, iique aded peritissimi deinde argutulis, quibusdam, ut sibi videbantur, sententiarum multitudinis plausum captantes. Quid enim Chiloni Lacedæmonio (ut de eo potissimum loquar) triane dicta sapientie laudem asserere debuerunt? At ea in foribus templi Delphici sunt inscripta. Quid tum non enim qui inscripsit, aut qui insculpsit (opponit) sibi sapientior fuit? Ne quid nimis: rectè hoc quidem, & hinc admodum constitit: paucissima enim locutus, multam sibi operam sapientie famam. Sed quid illis sapientibus fiet, qui sibi hinc atque scripsit omnia referunt? Nolle verò se quenque, quæcum habeat, si ab hoc communi atque vilitato sensu abieris, ipso illo interprete qui edidit, censo esse quaerendum. Nam illud quidem inopinatum ac novum, & nescio vnde erurum: nemi enim eorum in mentem venire potuisset, Comitum esse artis innotescerem: Quid hicine solus vadamonium deserere coactum fuerit, easque bona proscripta fuerant? Sed quoniam in singulis non est immorandum, & vnius tamen exemplo ceteri notari poterunt, ratio concludenda est, Sapientium nomen, ab ipsis inscriptum, plenum arrogantia esse: a populo delatum, inane esse. Correat errorum hunc veterum Pythagoras, imminuitque tantam nominis, quòd primus Philosophiam pro sapientia inscriptam appellari. Is in illa sua peregrinatione, in qua, ut de Vlyse scribit Homerus, multarum gentium mores & instituta perspiceret, cum peragraret in reditu veterem Græciam, atque illa in mare venisset Sicyonem, ibique cum Leonte Sicyonio: ut nomen congressus, interrogatus ab eo esset, quem nam ipsum se putaretur, num sapientem: respondit soli Deo congruere nomen sapientis: se vero Philosophum esse: hoc est, studiosum, & cupulum sapientia. Graue responsum & dignum moderatissimo viro,

N a s nihil

nihil sibi arrogavit, nihil sublatius de se locutus est; tantum
 am cupiditatem, qua cuncto generi humano è natura infusa
 sapientie adipiscenda, in se aliquando fortassis actiorem sine
 significavit. Plena igitur gravitatis oratio: neque ipse non sa-
 neus, cuius auctoritatem ceteri sequerentur, si in eadem poen-
 sententia confitisset, neque disensisset postea à se, egeretque
 rebus non iam se moderatum & gravem, sed flagrantem am-
 tione importuna prebuisset. Nam quid illa iactatio populari
 Græciæ omnibus in locis, ubi ceteris celebrati erant soliti, sus-
 tentatio? Quid nudatio femoris auri Olympicæ, quum ad ho-
 dos solennis cuncta adesset Græcia? aliud in eo indicatur, quam
 speciosum illud sapientis nomen, quod ipse paulò ante ab ho-
 minibus cunctis abiudicarat, & Deo vni tribuendum res-
 fuerat, quum conaretur apparere ipse Deus, usurpare illius
 confessione reliquorum, & ad semetipsum venire, tanquam
 prestigij quibusdam, voluisse? Quanquam femoris quidem au-
 rei illa nudatio, ignarum forsitan vulgus commoveret: ipsi qui ho-
 minem noverant, meminerantque ex aurificina paulò ante ad
 Philosophiam egressum, miraculo esse non potuit. Quid enim
 ad Italiam se contulit & Metaponti sedem, ac domicilium fieri
 it fortunarum suarum? qui conveniebat homini Samio, presen-
 tim cum plus honoris, quam satis opus esset in germana Græcia
 paribus illius haberetur? Sed, opinor, occupatis ibidem popu-
 rum animis opinione, & fama superiorum sapientium, cum enim
 quantum assequi posset, celebritatis poeniteret: novus ille in-
 des, & vberiorum segerem suæ propagandæ laudis, vacans et-
 iam tum à Philosophia harum gentium animis, in Italia quies-
 visse. Quibus in locis disciplina sectam eam condidit, que Pirra-
 gorica est appellata, magistra illa taciturnitatis. Hoc contra-
 rer commodè, sive in addiscendo sic etiam ad docendum obli-
 gitum silentium fuisse: huius enim molestiæ parte iam carere-
 mus. Porro apud eum mos iste tenebatur, ut qui se huic dicebant
 disciplinæ, obmutescerent integrum quinquennium, doce-
 turque primò communia quædam, velut elementa artis: deinde
 secretiora & quasi mystica: neque id à magistro: ille enim ab-
 solutus & remotus ab oculis, nemine se communicabat: sed respon-
 dit, & tanquam oraculis erudiebat iuventutem, donec tandem res-
 pecto ingenio, moribusque probatis, qui iudicati fuerant dis-
 admittebantur ad conspectum magistri, commerciumque ho-
 monis. Quod qui assequerentur, confestim domum ad necessa-
 rios suas literas, nuntiosque gratulandi causâ mittebant, tanquam
 eximium quiddam & optandum adepti. Hanc vitæ, morisque
 insolentia securâ illa arrogantia est, quod vni ferè Philoso-
 rum omnium dictum & auctoritatem suam sanctam haberi ius-
 sit.

pro ratione. Vnde enim celebre illud *αὐτὸς ἑῷ*, v'surpare soli-
 tate, qui tuebantur Pythagoram sententiam, si quando (vt sic)
 in disputando premerentur, vt delireferent in sapientis magistri
 auctoritate, & nomine? At hoc ne tyranni quidem in oppressis ci-
 uitatibus facere soliti sunt, cum quid de pristino statu volunt di-
 mutare, vt non aliquam proponant causam & rationem volun-
 tatis suae. Sed de egregijs autoribus tanti nominis, artisq; huius
 appellatione ac titulo, dicta hec sunt. Quae vna si disciplinam pro-
 ficientem, ridiculè arrogans est: sin studium duntaxat, &
 cupiditatem, sicut ipsa vis vocabuli declarat, nihil habet eximia
 nec eperis, nec quo tantopere gloriatur praeter ceteras. Quis e-
 rit ex quoquoq; ex studio, quacunq; ex disciplina, qui nō ma-
 gis cupiat sapientem esse se: aut cui quicquam omnium rerum
 videtur sapientia esse diuinius? Illud nunc videamus, qua auro-
 ritate procedenti in lucem, fueritq; iam inde ab initio accipienti-
 bus commendata: est n. profectō aliqua ex origine etiam & generis
 illius commendanda nobilitas. Vt n. in editione in lucem, ac procrea-
 tione doctorū, nisi parentū distinguant nomina, & gentes, pares
 parentum censentur esse clari obicuris, ingenui seruis: propterea
 quod nihil nunc demū oriens, habere potest ex se in populum
 nobilitate. Ita Philosophiē prima cōmendatio a suis inuentorib.
 & tantam parentibus, repetenda est. Veris igitur tandem tanti
 honoris bona assignatis: Graecis, annē Barbaris: Video mag-
 nam esse certamen: habetq; pars vtraq; fortes aduocatos, ve-
 rumtamen ipsorum etiam confessione Graecorum superiores Bar-
 baros. & Aegyptij suum Osirin iactant: Vulcanūq; Nili fi-
 lium apertis Philosophiē principia annis prope innumerabi-
 libus, atrequam in Graeca de his ipsis rebus mentio vlla habe-
 retur. & Gymnosophistas apud Indos; Druidas apud Gallos, vel
 ipsa Graecia, magnam sapientiē famam video consecutos.
 Deinde quidem nomen in summa vt tū habebatur diuini hu-
 maniq; iuris notitia, non solū Graecis literis celebratū, sed & ipsi
 Graeco vocabulo Semnothei sunt appellati, propter scientiam
 cultuum Deorum videlicet, & celebritatem religionis: atque
 quod de rebus occultissimis primi non pauca ad cognitionem
 hominum attulisse existimati sunt: magno sanē munere in sa-
 pientiae beneficio, tanquam parum multa essent in oculis omni-
 um posita, & inconspectu, quae ingenium diligentiamq; require-
 rent. Praedicant Zamolxin Thracēs, quem ex abdito specu re-
 soluit sapientie petcontantibus edentem, nuncq; velut euanc-
 scentem ab hominum oculis, rursus autem sese in conspectum
 deducens, inducū, deceptiq; praestigijs, diuinitatis honore do-
 rant populares: itaq; & sacrificia illi solennia habita, & epulae
 danturq; suat. Athlantem laudib. Lybes serunt: ob imitationē n.

ccle.

caelestium circulorum in sphaera lignea relata, quodam
 sapientiae praemio, ipsius humeris caelum sustineri nimum
 plexilla memoravit antiquitas: ut illum sua artis: si modo
 quicquam, necesse sit pœnitere, siquidem ob eam tanto con-
 rundo perpetuo addictus est. Ochum habent Phœnices anti-
 rem sapientiae suae: at Phœnices Græci, neque hi solum, sed ge-
 res ferè omnes: literarum enim usum, sine quibus nimum
 entia non constat, omnium consensu Phœnicibus acceptum
 tum fuisse legimus: idem isti, quod quidem sapientiae praemio
 quam attingit propius, ad maritimos cursus dirigendos, non
 non iam fortis esset, sed consilij navigatio, minorem Vltima
 tauerunt, eandem Cynosuram, qua fidunt duce nocturna Phœ-
 ces in alto, quae hoc etiam certior dux est nauiganibus, quod
 ro interiore breui conuertitur orbe. Quid dicam de Chaldaei
 Magisque, quorum alteri spectandis syderibus, & caeli con-
 sione intenda cum statos illic, solenneisque motus depic-
 dissent, solisque & luna, caeterorumque errantium ordines, ca-
 cursiones, momenta perpendissent, quaeque, quòue dicitur
 euenire necesse esset, aliquanto antè praedicerent, sciam quid
 dam in vita comperisse vili sunt, idque populare, atque pluri-
 le. Sed illud in ea arte caeteris fallax, ipsi illis fructuosum, qui
 per vanissimas praedictiones fatalium euentorum, animis impo-
 ritorum superstitione implicatis, viam sibi ad questum inueni-
 runt, & ad dignitatem. Magi porro iam inde à principe illis Za-
 roastre eadem penè via ad similem honorem in Persis sunt extra-
 ficeris enim & caeteris Deorum procurandis, cum de iustis
 libus quoque principijs nonnulla dislicerent, adtingentem pra-
 terea diuinationem ex alio certo genere, ac Chaldaei, animi
 regum, & gentium illarum, captos admiratione sui, reuerentia.
 Atqui ab his, quos memorauimus, alijsque praeterea quam tra-
 tis, quos nostra nunc prudens praetermittit oratio, antequam
 proditum est fuisse orta Philosophiae principia: barbaris, cum
 ferè, qui in huius laudis contentionem vocati sunt: quorum in-
 uentum sapientia ista vestra est, atque ab eis, tanquam à princip-
 bus, auctoritas est huic arti tribuenda. Primum quo nam ab
 Graeciae infinita illa & intolerabilis gloriatio, omnia sibi vici-
 cantis, & quae omnium artium laudatarum initia, progressus, &
 nes cum ab sese ortos, tum apud se perfectos vult: Deinde
 enim ego quoque hoc loco quidem Graecis] esto, sit tantum, quon-
 ti esse vos vultis, Philosophia. Quid aut elegans ab indoctis, aut
 humanum à feris, aut politum à rudibus, aut denique erminis
 & nobile à barbaris potuit proficisci: Si verò Graeciae adferen-
 dus est iste honos, id quod me hercule malim, si per ipsos haer-
 ac nisi domesticis rebus, ijsque admodum probatis, his feruere

adestlarum detur, erit aliqua fortassis in origine Philosophiæ
 commendatio, propter ingenium, famamque Græcorum, sed ta-
 men peregrine, atque inhirmè à paucis positum est, primis ha-
 rum artium inventoribus Lino memoratas esse Thebas, Musæo
 Athenas, qui etiam primus Deorum generationes fertur tradi-
 disse: quod equidem miror sibi datum, cum Eumolpi patris in-
 ventum Athenis fuerint mysteria. Attamen siue his, siue illis hoc
 munus humano generi munus ferendum acceptum est, cum il-
 lud dicitur, quod tamen etiam ante dictum est, coarguendam ef-
 fecerunt temeritatem, qui artem nouam atque incognitam in
 hoc modo prodeuentem rei eiusque titulo nuncupauerunt, in
 qua persequenda, atque in constituendo ecquid nam sapientia
 sit, cognoscere se contineat, tot postea est seculis, tantis & ingenis,
 de huius elaborem: tum idem hoc illis ipsis, qui huic arti tan-
 tum tribuunt, testibus confirmabitur, quod in progressu repre-
 hendunt ipsi sese, tumoremque & elationem nominis aliquan-
 to uocantibus uis ipso & tractatione admoneri, in Philosophiæ
 appellationem subdere uoluerunt. Quod si illi hoc fecerunt me-
 dia sentia, cum rem eam, quam assidue tractabant, habere iam
 nouerant cepissent, ut imminerent aliquid de prioris appella-
 tionis dignitate, & nomine: nobis non licebit in ipsa penè calce
 conuictibus, & iam plane edoctis, quam puerilis ars tota ista
 Philosophia sit, diripere illi quod reliquum est autoritatis, cam-
 que hanc ipsam sibi debiti honoris insignibus nudatam, è sug-
 gilla seseque principum, in scholarum angulos, & homunculo-
 rum menicorum disceptationes eijcere? quæ præsertim tam
 sic nobis, & helluarix, ut nullis certis finibus contenta, in omnia
 conuoluit conetur inuadere. Præclarum quibusdam uidetur esse
 celestis contemplari: atrogat hoc sibi in primis Philosophia:
 Molerat politias, ne in hac quidem parte cuiquam relinquit lo-
 cum: Sine agere vitam prudenter, & nauiter: hoc uerò præci-
 pium esse munus instructi ab sese sapientis: Aptè, & cōgruen-
 ter responsibus loqui, uamque facundia excellere inter multos:
 hanc quoque sue artis, siue petitiæ, uiam à se prædicat, & ratio-
 nem esse petendam. Sunt etiam subtiliores, & minimè popula-
 res artes, scientiæque Mathematicorum, in quas temere irrum-
 pite. Quæ (malum) ista tanta cupiditas, quæ impudentia est?
 Quoque modo certe ea non ferenda, sui que tandem aliquando
 hanc proceram Philosophiæ sunt constituendi termini, ne ad libi-
 tum euagetur, depascaturque omnia omnium: ne ex alienis
 uisus inuoluetur: in quo tamen quantus (ò Dij) error est eo-
 rum, qui illi omnia in suum student congerere: dum enim eam
 in uicinis regiones, orasque disciplinarum deductam esse cum
 impeto uolunt, stabilem ei nullam relinquunt sedem, ubi tan-
 quam

quam in paterno regno, & auro dominetur: sed semper illi
 hospite litigandum sit: quam nos litem sic dirimamus, si pro
 Si vna queque ars suum & certum habet nomen, quo appelli
 separatumque, & seicunde denotetur à ceteris, neque potest
 certæ artis duplex æquè esse nomenclatio: non erit Astrologus
 Philosophia, non Geometria, non Musica, non Arithmetica, non
 bene enim singule hæc scientiæ appellationes suas, in quibus
 cuiusque artis vis, facultasque comprehenditur, & à ceteris
 seiungitur. Itaque si Erasistratum suæ artis, & profellum
 iudicare voluerimus, appellabimus (opinor) medicum, & Her
 parchum astrologum, & Aristoxenum fortasse musicum: Phi
 losophi autem nomen ab vnoquoque horum segregabimus. Si vo
 rd ad proprias artium cunctarum appellationes comune
 bus nomen accesserit Philosophia, iam non magis fuerit in
 astrologia sapiens Eudoxus, quam in statuaria arte Phidias, et
 minus sapiens pictor Apelles, quam Philosophus Plato. Quæ
 idem in reliquis etiam vulgares, & mechanicas artes, vel Horat
 ro teste, deductum, efficit id, quod antea dixeramus, ridiculam
 se horum professionem, qui sibi soli doctrinam arrogant in
 tia. Quare si sententiam tueri & existimationem volent
 tanquam eximium quiddam minimeque vulgare adepti, ce
 trahant Philosophiam necesse est intra fines suos, neque eam
 berè ita depopulari sinant aliena, ne si aditum ad prætorem
 improbitatis damnetur, alienoque cum ignominia reddenda
 suas ipsa etiam fortunas, si quas modò habet, multæ somn
 abijciat. Subijcere igitur Philosophiæ suæ manutis sapient
 certam rem & propriam, quasi materiam quandam oportet, in
 qua sola ipsa dominetur, neque in ea admittat consortium
 quarum. Quæro ergo, quam? Hic tibi aliquis verborum certam
 amplitudine nos detertere posse postulans, Philosophiam est, in
 quit, rerum diuinarum humanarumque scientia. Agnosco festi
 tum, pompamque verborum, certi in re nihil video. Quis illam
 non irrideat tanto cum strepitu tam timidè se inferentem? Ecce
 alter de transuerso festiuam affert collectionem. Si ut quis in
 quaque arte excellit, inquit, in ea ipsa arte sapiens perhibetur
 verbi causa Phidias, si in suo opificio summus est, in eo etiam
 sapiens, item in pictura Apelles, in fundendo arte Lyrippus, in
 pientium nomen propter egregiam in arte sua cuiusque præsta
 tiam sunt meriti, quod idem valet in reliquis: erit ipsa per se
 simplex & absoluta sapientia, rerum in mundo præstantissim
 rum scientia. Huic cyathus nulli dandus fuit, valde enim crebro
 laborauit, ut quid denique esset sapientia, haberemus explora
 tum. Num non videtis ex his quidem definitionibus nihil abso
 rentem quod clarè & dilucidè de se polliceatur, falsè modò in
 popo

populum opinionis aucupatricem esse Philosophiam? Verum
 his omnibus, requiramus potius terminos, quos peregere ij, qui in
 ea auctoritatem sunt consequuti, Platonem dico, & Aristotelem:
 hocentem video à vobis in toto genere hoc constitui principes.
 Hic ergo partitionem Philosophiæ trimembrem esse voluerunt,
 ut supplet eius munus esset, trina functio: vna pars in rerum cog-
 nitionum contemplatione, causis, effectibusque naturæ indagandis
 versaretur: Altera amores, leges, instituta, virtutes, vitiaque
 hominum cõstitueret: Tercia disserendi rationem, dijudicandi
 quæquid verum esset in disputando, quid falsum, quid consentaneum,
 quid repugnans contineret: ita in tres partes omnis diuisa
 Philosophia est, Naturalem, Moralem, Dialecticam, quam eandem
 et Latini malimus vti, quam Græcis (etsi Græca quoque ipsa
 nomen iam in consuetudinem nostram adsciuimus) rationalem
 foretam rectè possumus appellare, quod idem est, & Logicã. Hac
 ratione constituta congregiamur propius, atque ita ut ne vibra-
 tione tantummodo, & quosdam edere motus, sed ut manum
 eam conferere, & prælium videamur inire voluisse: singulasque
 hæc partes, quid vnaquæque earum ad sapientiam valeat, confi-
 deremus: ut si vniuersæ artis inutilitatem & ignauiam quodam-
 modo (sic enim dicendum est) peruerimus demonstrare, multo-
 rum animos hoc errore liberatos à superstitionis & inanibus cu-
 ris, ad illustres & serias occupationes transferamus: nisi quid ad
 hæc vobis. Quid nam? Citrarius inquit, nisi nos in magna audien-
 di expectatione esse: ut experiamur, Phædre, tua ista singularis
 eloquentia num nam queat in maxima causa stabilem & fixam
 mentem de Philosophiæ virtute labefactare opinionem. Nec
 tamen ego is sum, qui bellum illi habeam indictum: nec tamen
 reprehendam & abiciendam Philosophiam, quàm modum
 in ea querendum puto, in quo sentio Phædre, aliqua ex parte te-
 cum, proboque Neoptolomij sententiam, quæ mihi cum Sadoleto
 mensura est dissenso. Ille enim (ut vides ipse) operã omnem in ea
 locum, & nihil agi aliud in vita rectum putat. Sed tu perge quæso,
 & in hac parte potius incumbe tamè: nam qui amplius æquo
 coluntant Philosophiam, nimirum sepe multi, & mihi molesti
 sunt. At qui, inquit Gallus, mihi contra modò mirari veniebat in
 procerat, cum Philosophiam veneret etiam summoperè, non so-
 lam diligam, qui possem non æquis auribus modò, verum etiam
 fronsæ audire eam vituperantè Phædrum. Sed profecto sic est,
 ut dicitur: Nil tam iniquum, quod non dicendo æquum videri
 solet. Cum enim rãtus in hoc homine lepos fit, ut me illius qui-
 cum semper, sed & alios omnes sæpè mirabiliter delectet oratio:
 tantus ingenij tanta, ut in quam se cunquæ incitet partem, alio-
 quã lectis studiã pettrahat, & vim quodammodo afferat sensibus
 audien-

audientium, itaque vereri iam ipse cœpissim, ne quid de mea
 stina voluntate erga Philosophiam dimitterem, nisi me ex-
 maret expectatio defensionis, quam Sadoletus noſter effu-
 turus: quod ipsum illi quidem non difficilius futurum est, et
 tecum nunc non adest is, qui esse semper vna solet, nec a
 quam, Phædre, discedere, alterum lumen vrbanz huius facit
 Camillus Porcius. Hic ego, Hoc Galle, inquam, quod me
 cia te ipsum confirmes, vide ne in fraudem potius te de-
 namque ego quis sum? aut quid possum per me denique
 quid fuerit, quod vrinam aliquid sit, bonitas causa supposita
 mihi facultatem aliquam respondendi: & tamen Phædra
 strum paratiorem esse video, quam expectarem, quam can-
 bi accusandam & refellendam assumpit Philosophiam, et
 ipse arma videtur mutuatus, quæ in illam ipsam demum can-
 rijs viribus, & neruis intorqueat. Equidem vellem Marcus Val-
 terranus adesset, amicissimus omnium nostrum, homo que
 accerrimi ingenij, tum omni quidem ille liberali doctrina, sed
 his Philosophiæ studijs in primis exercitatissimus, quem
 omnes audiimus sepe quacunque esset de questione propo-
 tum, in vtramvis partem differentem ita copiose atque argu-
 vt quemadmodum de Carneade dictum reliquit Cato, quod
 posset eo dicente discerni quid verum esset, & quid falsum: ego
 incredibili quadam ingenij & orationis copia audientium mo-
 tes obruebat. Sic huius sit & sublimibus sententis, & acutis
 argumentis referta disputatio: in extenuando verò, & amplifi-
 cando, tanta vis, vt nihil illo laudante humile, nihil vituperante
 videatur excelsum: haud sanè ille nunc pateretur defertam
 oppugnatam iacere Philosophiam: præsertim in eam imper-
 faciente Phædro, quo cum ille semper fuit cunctiorum opinum
 quasi comparatus: summum in vtroque ingenium, summam
 ditio, salis & facietiarum vbertas par, verum ille Philosophiam
 quantum & studio, & amore coniunctior. Phædrus hanc popu-
 rem orationis laudem magis est sequutus, qua nunc fretus
 iudice populo vt posset, nã ille causam, vt ego arbitror, per
 æquam, haud difficiliter obtineret. Sed bene agitur cum Phi-
 sophia, quod à populari disceptatione remota est: quamobrem
 ede nobis Phædre ea, quæ aduersus eam nunc primum tu
 dem, neque leuiter, sed & diu antea, & perquam accurate
 ditatus. Tum ille, Faciam equidem, inquit, atque hoc tibi
 diosius nunc morem geram, quo sis in metu postea aduersus
 lenior: Nec tamen mihi interdictum purabo, quin si ad
 iudices me perculeris, ad populum mihi parata sit prosequen-
 Hic cum arrissemus, Videtur, inquit, ordo rerum & natura
 stulare, vt prius describamus sapientiæ formam: quæ, nã
 do

sententia, cum aptior ex se ipsa sit, tum ad vitam splendide, et cum laude degendam accommodatior: qua posita, facillimum est, ut ab hac signo, tanquam nauigantes ab Arctico polo aberrauerint, eorum errorem, insipientiamque coarguere. Quod iam igitur sapientem eum esse volumus, non qui in solitudine, neque cum paucis inceptis, sed qui in cœtu, conciliisq; hominum vitam agat: communesque cæterorum voluntates & studia optinet, referat ad sese omnia, quæ quidem sint expetenda, siue quæ expetantur: expetitur enim idem, & expetendum est, quod opinione plurimorum iudicatur dignum, ut in eo adipiscendum curam, industriaq; ponatur: erit sapientia, earum rerum præsertim darum scientia, quæ ab eo genere hominum, quo cum ceteris, & actum plurimi, & maximè expetantur: hoc definitione breuiter comprehensum, oratione est dilatandum. Tria sunt, quæ sibi quidem videtur, in quibus omnis humani consilij hæret, quæ, & ratio vertitur, & appetitio, eaq; veteri etiam præsertim notata, quo sic distinguitur: Optimum esse bene valere, hoc est pulcherrimum, iucundissimum frui eo, quod quis maxime optat, ita saluti, gloriæ, iucunditatis præclara esse videtur, & cetera ad adeptio, nec verò quæquam esse omnino omnium maxime reor, qui non hæc sibi cuncta adesse maximè velit. Sed virtus nullam habet laudem: libera enim est omnibus, & tamen solertibusque communis. Scire autem inuenire sibi ad optanda hæc aditum: & cum vniuersa in hoc certamen tanquam in certum, aut incertum descendat multitudo, præcipere vnum ceteris maxime adipiscendi, aut ceterè inter paucos suum locum & partem obtinere: hoc iam proprium illius sapientie est, cuius nos rationem non vni, aut alteri, sed frequentissimo consilio persequendum statuimus. Nam si quis singulari quadam opinione præsertim, diuersus longè a populi iudicio, aliam sibi nescio quam doctrinam in cubrationibus in silentio & cubiculo essingit sapientiam, ut vni ceteram alienam eum quandam & deuiam, longè aberrantem a communi prudentia, ac plenam vanitatis secretionem, quid, quæso, aliquid is ut efficiat, quam erit amplexus illius atque magnum, in quo neminem ille omnino æmulum, nullum rivalem est habiturus? An ignoramus contentione certantium, ac veluti licitatione quadam, augeri rerum præcia, ut affirmaciones? certoq; iudicio esse iacere eas res, & penitus vitiosas esse, in quibus nulla inter se contra licentium studia contrahantur? At hoc minime vult sapiens: verum quod maximi & quæ habetur, in eo maximè conatur excellere. Ad multitudinis præsertim iudicium acta sua præcipuè consiliaque accommodat. Vt enim habitum corporis, atque vestitum: ut edificationis fornicationis, domiciliorumque: ut lauandi, cenandi, loquendi mo-

O o rcm:

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

rem: sic actiones, & consilia totius vite ad populi iudicia
 re, dirigereque debemus: porro illa temporibus reguntur. E-
 go primum sapientis munus seruire tempori, & temperare
 quodcumque plurimi fuerit, præcipuas suas partes, & præ-
 autoritatem esse, postulare. Iam ne certatis totius sapientiam
 relligentiam, quam Philosophi suam esse volunt, populorum
 potiore iure vendicare? Et sanè æquius multo est, vnum esse
 dere sententiis plurimorum, quam vnius plurimos. Delibet
 autem ab opinione & decreto multitudinis, aut arroganter
 non ferenda, aut leuitatis irridenda. At populus numerum
 in eadem sententia permanet. Quid tum? Turpe est sapi-
 variare decreta. Quid tu postulas sempiterna esse hæc, que
 rata sunt mortalia? vt enim Valetudo non ex eisdem remediis
 ex alijs, & alijs retinetur cibis: sic sapientie consilia non
 tuò vna sunt, sed ad tempus se accommodant, & ad forma-
 cuius præcipuum est, in humanis rebus posse dominari. Nec
 men etiam si non semper sibi multitudo in eadem opinione
 stans est, sed aliò aliàs, & tanquam fluctu quodam fertur ad
 candam, iccirco de honore detrahatur sapientia. Sed hæc
 an vegetior hæc re quidem, & semetipsa solertior quodammodo
 sapientia ipsa fiat: ac vt faciem motus, sic illam mutatio, &
 riatio accendat. Vt enim si idem mos perpetuò tenendus esse
 consuetudo eadem, facile esset vnicuique inueteratam via, &
 manus traditam, vitæ sapienter degenda retinere disciplinam.
 Sic quoniam mutanda sæpe opiniones, ferenda vicissitudina
 studia in diuersam partem conuertenda, prius vitæ ratio
 atque descriptio sæpe etiam rependè denuo fingenda est, hæc
 munus sapientia non minus difficile, quam præclarum, in va-
 sese formas crebrò commutandi: vt ad omnes euentus varia
 varietatesque temporum promptam solertiam afferat. Hoc
 in gubernatione Reip. P. Scipio Nasica Pont. Maximus necesse
 ea solum sapientis viri laudem, sed optimi etiam cognoscen-
 natus iudicio, matre Idæa Pessinunte hospitio accipienda, pro-
 ruit. Atque is ipse cum subitis seditionibus turbata cetera Reip.
 lenitatem illam suam pristinam, odio inimicorum incro-
 passus est: nec minus dissidentibus factionibus victores sibi
 voluit, quam antea tranquillo Reip. statu, ornatos florentes
 voluerat. Lælius verò eodem illo tempore etiam proprio cog-
 mine dictus est Sapiens: quia cum agrarijs prius legibus
 rem se præbuisset, simul ac præsentis multorum se odia in
 suum concuraturum, desitit ab incepto, transiitque ad eam
 rem vt locupletes censeret in agrorum possessione esse retin-
 dos. Flexit horum vterque consilia & actiones suas ad id, quod
 expediebat, quodque tempus ferebat: egeret sapienter. Quod

habitarem Scipio, constantiam Lælius tenuissent, præceptis for-
 tibus virtute paruisent Philosophia: sapientium quidem
 nomino, & laude caruisent. Vnus est ex omni antiquitate, quem
 maxime admirer, C. Julius Cæsar: cuius tanta animi virtus, tan-
 tum ingenium fuit, vt angustius theatrum gloriæ suæ orbem hunc
 terra, quem incolimus quàm ipse meritis sit, habuisse videatur.
 Hic non ad vnam, alteramue laudem, sed ad omnia summa natus:
 non enim tum adolefcens probati in foro eloquentiam videret,
 in hunc studium, in ea nemini vt esset secundus: ex bellica por-
 tione gloriæ sibi meditatus, & potentiam: magnitudine
 animæ perfectus, & industria, vt non solum gentium omnium victor,
 sed nature etiam esset, Oceano domito, atque eo toto summo-
 tationibus, non solum inuestigatis, verum etiam bello armisq;
 libatis: fluminibus, quæ nequiquam permeabilia viderentur,
 impotentem deuictis: infinitis spatij terrarum celeris cur-
 su etiam summa peragratis. Atque hic idem, domi & in patria, vbi
 honestæ priuati quæri opes, Rempub. in medio prædæ omni-
 bus esse operam dedit, vt cunctorum existeret princeps, impe-
 ranteque sibi acquireret: ad salutem illum quidem, non ad per-
 nam ciuitatis, si per homines impios ea quæ constituerat effi-
 cere non esset. In hoc ego homine maximam vim sapientiæ fuis-
 se tanto: & certè talem statuo esse debere, quem iam dudum effin-
 gere conat sapientem, alto animo, acurum, sagacem, industrium,
 longe providentem in posterum, suam virtutem impatiens
 conuoluit, sibi præcipua & maxima appetentem, opes, imperium,
 æuocantem, gloriæ: non enim obliuiscitur sui sapientia, nec
 hanc penitus commodorum curâ abijcit, sed refert ad se omnia
 sapientis, consilijque sibi potissimum: nec putat digniorem esse
 operam, qui commodis vitæ honoribusq; fruatur: habetque
 illam ore, opinor, Pacuuij, Sapientè qui sibi prodesse nequeat,
 nec inquam sapere. Hanc ego artem, & disciplinam agenda vitæ,
 sapientis voco, ciuilem quandam popularemque philosophiã,
 erigentem homines ad facta tum splendida, tum in multitudine
 glorioza: eosque magnos, potentes, nobiles: atque, vt vno verbo
 cõplectar omnia, principes denique efficiendè. Conferte autè istam
 vestram, si placet, quam in scholis quotidie declamatis Philoso-
 phiã, vt hæc ab illa quid intersit, dijudicare possimus. Ac pri-
 mum, tanquam vestibulo amplo, atque excelso ornare illam cu-
 pientes, præponitis rerum celestium contemplationem & oculum
 rerum, causarumque indagacionem: ea enim est Phisice,
 quæ primò tota incerta est, minimeque comprehendibilis: deinde
 cum si comprehendatur, prorsus hominum vitæ inutilis & su-
 peruacua. Quid enim poterit gloriari se adeptum esse, qui illa
 cognouerit, cum non sua, sed aliena cognouerit? verum cognosci

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

non possunt. An ille mundi effector, & fabricator tanti
 Deus, tantis locorum intervallis à semetipso nos distans
 suas sedes, arcanaque consilia nobis nota esse voluisset? Quis
 aliud bellum indicere Dijs, more gigantum, quam illas
 ascendere, quò nobis aditus omnis penitus est interclusus
 qui mihi videntur veteres illi haud illepidè de gigantibus
 laeti, quò horum insolentiam, temeritatemque arguerent.
 ea re firmiter adducor, ut credam, quòd ut illi montibus
 tanquam gradibus, sic Philosophi trinis, antea à nobis memo-
 ris Philosophiæ partibus, in altissima loca moluntur atque
 Ter sunt conati imponere Pelio Ossan, Scilicet atque Ossa
 dosim intoluere Olympum: ter patet extructos disce-
 ne montes: Scripsit diuinè, ut omnia, potera omnium
 mus: nec tam ille ut gigantum, qui certe nulli idegerunt,
 ut hominum suis ingenijs nimium confidentium arroganti-
 refelleret. Quanquam non ingenij est, sed demeritæ, qua-
 lo intelligi pacto queunt, in ea nihilominus mentis ac-
 intelligendum intendere. Nam isti quidem ingenium si ha-
 sent, primum quidem sciri ista non posse vel ipsi cogitant
 vel doctissimis hominibus, ac principibus disciplinarum
 rum affirmantibus credidissent. Deinde ea omnino nihil
 pertinere. Postremò quas ad res ingenium adhiberi, & per-
 tiam oporteret, ad eas res adhibuissent, in cæcibus hominibus
 deliceret, & conciliabulis ciuitatum, ubi non in umbra, & cal-
 lo, sed in sole atque campo: non in argutijs & conclusionibus
 sed in agendo & regendo sapientia ipsa cernitur. Verum ad
 genus vitæ præstabile atque eximium, tanquam abortiuum
 quodam cum minimè idonei nati essent, confugientes in otium
 & solitudinem, ignauiæ culpam & tarditatis, ad cælestis sci-
 laudem transferre tentauerunt: cœlique res, rationes, cœ-
 freti ocij abundantia, formam, motum, materiam ex qua
 stet, opificem à quo sit factus, finem quo intendat, inquirere
 quum terrena, & quæ in manibus, quæque ante oculos
 percipere non potuissent. Quod est ante pedes nemo spectat
 cœli scrutantur plâgas. Antiquus versus in hoc factus: Hic
 Thalem vnum è septem illis argutè lutum ab ancilla legitur
 qui quum domo semel antelucanus egrediens, ut siderum
 rundam annotaret cursum, in subiectam pedibus foueam, quæ
 non animaduertenter, cecidisset: quid, inquit anus ancilla
 procax, à te expectandum Thales est, ut nobis de remotissimis
 rebus perceptum tradas, cum ante pedes quæ sunt, ea ma-
 nè intueret? Acris in illum obiurgatio, sed valet in reliquis
 Omnes enim qui huic arti se, & studio dederunt, aut desperatio-
 ne ducti, posse se inter cæteros suum locum & statum obtinere

tantum compulsi, aut vanitate quadam ingenij, leuitateque na-
 tura diuina oblectationem hanc, & ardentem otio, desidia-
 que desolam ferijs occupationibus antulerunt. Huiusmodi
 Anaxagoras fuit, qui percontanti cuidam, Quoniam esse
 ad cœlestium contemplationem, inquit. Si oculis inuen-
 iunt, nihil ille habebat, quam ceteri homines plus. Si mente,
 & libertate comprehendendam, ne Anaxagoras ad rem nullam
 se, si quidem ea sequebatur, quæ non poterat assequi, haud fe-
 liciter, ac mens ipsa illa, cuius idem ipse repertor fuit, quam
 antea tempore cessantem, tandem admouisse manus
 ad minutissimas particulas corporum naturalium in-
 tuum confusas secerendas: quæ infinita & interminabilis fe-
 rent, quæ tam Anaxagoream mentem arguit frustra suscepti la-
 boris, quam Anaxagoram dementia: atque hic ipse, quod libe-
 rati hęc commentitij rebus vacaret, neue aliam in partem
 sua illa abduceretur, agros quos fructuosissimos habebat, in-
 cultos dicitur reliquisse, nequaquam laboriosam mentem illam,
 quam contempere adulescebat, imitatus: cum non laborem ipse
 non, sed occupationem quoque effugeret laboris. An hoc con-
 temptum exilium auit, quum laborem mentis tantis præ-
 conis esset, se nihil laborare? & quum mens alieni tantam
 curam gereret, sua ipsum negligere? Quanto sapientior eius au-
 ctor Pericles, hæc mature dimissa disciplina, ad regendam Repub-
 licam: in qua per quadraginta fuit annos, non Atheis so-
 lum, sed in tota Grecia fere princeps. Atque hæc sententia, nul-
 lam libellorum rerum atque occultarum nec sciri posse a nobis
 accepit, si auctoribus nobis nunc demum prodijisset in lucem,
 non dubitarem eam sanè cum assenerare constanter, tum er-
 rantibus & argumentis confirmare fortiter. Verum si qua eius
 sententia apud alios est, nihil prohibet opinor, quin eam
 a nobis depellamus, & ad eos ipsos, quos contra dicimus, reijcia-
 mus. Etiam, quod sacre restantur literæ, à Rege superbissimo
 extructam turrim, cuius apex & celsitas in cœlum sumenda esset
 cum Deum ad distuebandum opus varietates linguarum, & versi-
 cociles sonos, discrepantiasque verborum immisisset, ut aliud pe-
 tentibus, aliud accipientibus ijs qui fabricæ instabant, ab opere
 distiterent: idem mihi optimè quadrare in Philosophos vide-
 tur, quorum Deum quum miseret potius, quam his iratus esset
 (sicut enim diuina bonitas ita sci) de summis rebus acerrimis
 dissensionibus inter se concitauisset, ut alius alium redar-
 gendo, omnes ineptam curam deponerent. Enimverò quem
 ipsam relictam ab istorum parte, contra istos eos ipsos excitabi-
 mus? Opinor illum, quem vos principem, quæ autorem, quem
 ipsam Philosophi dicitis, Socratem. Quid ergo is, quid af-
 fert?

ferre: se scire hoc vnum, quod nihil sciret atque; hanc vna sibi ad
 sapientiam, quod in certa pro certis non duceret. Nec vero solum
 solum, sed palam quoque omni tempore predicavit: nec predicavit
 do, verum etiam ipsa sequutus est. Quum n. Archelaus in
 discipulus fuisset, eius, qui Anaxagoram audierat, tota cum
 tus abiecit, contemptusque scientiam, tum quod certi in ea nihil
 set, tum quod minimum conducere (ut ipse dicebat) ad beatitudi-
 vitam, in qua vna conquirenda potissimum homini esset
 randum. Neque adeo leuius ille Anaxagoram accusabat, quam
 eundem paulo ante reprehenderimus: quod (sic enim est in
 tem inducit Xenophon) alium quiddam, & supra se sapientem
 opera patefacere tentasset, quae illi opera esse voluissent. Pro-
 doctes vero cuius elegans de rebus naturalibus poema, plura
 nij & venustatis, quam sapientiae profectio contineat. In-
 dum quasi furore incitatus, nihil posse percipi, ne sensibus
 dem exclamaret: nihil noscernere, omnia in abstruso pean-
 dita esse. Idemque ait, ad rem praesentem quidem, & quo occu-
 reret, consilium homini adesse: mutatis autem his rebus, ut
 ante inuegetur, mutari & hominis sensum ac consilium
 deatur. Protagoream rationem, quae potest exorta, & copiosa
 defensa est, his paucis verbis innuere: cum quo sentiens Prota-
 goras vetustus autor & nobilis, Quo quisque membrorum me-
 peramento praeditus est, inquit, sic habet mentem temperata-
 rum illud sequentem. Exerat enim responsum Anaxagorae, Tota
 esse, cuique quae occurrant, qualia ab eo concipiuntur. Tota
 nim mobilitas, & quasi fuga rerum cunctarum a vertibus
 animaduvertebatur, ut negaret Heraclitus his nos in eodem
 uari flumine: quod idem est ac negare, his eadem nos videri
 posse ratione. In quo factum illud Eratylus, qui quum Hira-
 tum reprehendens, ne semel quidem id fieri posse censeret, in
 oratione in rebus enarrandis nihil vtebatur, quod negaret
 expectare moram dictionis posse: sed tantummodo scilicet
 gito, capiteque reiecto actum non esse agendum indicabat. De-
 moeritus vero naturam veluti succensens, obuoluta dicit esse
 mnia, & in profundo penitus a nostris aspectibus reclusa. Quae
 quam hic quidem, quod melius credo, illa ceteris, occulta
 dedita opera dicitur priuauisse: quum iam Empedoclem in
 furor, ne diutius is frustra in querendo operam sumeret in
 teras Aethnae praecipitem iccisset. Vtor singulis rebus, ut
 que spectatis: quorum si auctoritati fides adiungenda est, ni-
 hil est cur inanem hunc laborem in Physicis, illis ipsis de-
 rantibus, nos subeamus. Neque enim aliud est veritatem inque-
 rere, ut ait Aristoteles, quam volentia sectari: hoc est, ea quae
 comprehendendi non possunt, captare cupere. Sin autem detegere

his preclaris autoribus in primis, nixa in lucem prodit Phi-
 losophia. Quid scita vna Philosophorum, & quidem ea nobilis
 academiæ, siue ea vetus, siue noua sit, nõne hoc dogmate uni-
 uersis, & tanquam fundamento nititur, nil percipi certo posse,
 nec rei cuiquam assentiendum esse? Quum enim visa (ea Græci
 μανθάνω) quibus mens pellitur, & ad iudicandum adduci-
 tur, nulla prorsus a falso esse possint, qualia sunt a vero, non esse
 possunt, quia liquidò demonstratur, altera ab alteris quicquam
 esse esse. Huius sententiæ princeps fuit, vt mihi quidem vide-
 tur, Plato, atque ab ipso illo Socrate: sed hic primus rationem
 hanc dubitandi in scriptis prodidit, effinxitq; Socraticum mo-
 dum, cuius admirabilis eloquentia mihi omni Philosophia vide-
 tur pellentior. Sanè ergo is non tantoperè Socratis *ἴσχυρι* illam,
 non sententiam, si placet appellemus, nihil pro certo affirman-
 di sentis persecutus esset, si non eandem ipse sententiam tenuit.
 Quam à Platone acceptam, aliquot annis post Polemonis au-
 thoritatem Arcelitas: Quintus deinceps ab eo Carneades
 cum acris defendit. Hæc me labore hoc leuat, vel inuidia
 potest. Quod enim est à me positum, causas rerum occultas, &
 hæcæum celestium nõn posse percipi, hæc nõn modò suscipit
 ostendendum, sed dilatare etiam: & quidem amplius aliquantò
 operam velim. Tollit enim præterea etiam iudicia sensuum, ne-
 que reliquit omnino quicquam, in quo possit assensio nostra
 consistere. Quam obrem relinquamus hanc qua ex parte fundit
 de lætibus, & suam licet facit, eam ipsam quoque manifestò infa-
 rem: quod enim percipi non posse sentit, id ipsum illa ve-
 herenter, vt percipiat, elaborat. Quatenus verò nobiscum facit,
 cum præsidio quidem vtamur illius, tum autem non minus eo-
 rum, qui perceptionem admittunt, atque scientiam: quos in-
 ter si hoc iam seculis conuenire potuisset, vt de omnibus, aut
 saltem de primis atque præcipuis sentirent eadem, esset aliquid
 forte, in quo nobis quoque acquiescendum putaremus.
 Nunc quid de occultis rebus, atque obscuris dicam, quum in
 clarissimis tanta sit dissensio? Sole hoc quid lucidius esse po-
 test? vnde omne lumen, omnis claritas, omnis in cælo & in
 terra irradiatio: atqui hunc ipsum, cuius aspectus maximè im-
 plet oculos nostros, nõn modò quid sit, sed ne quantus quidem
 sit, hocum adhuc concordia sententia potuit definiti. Epicurus bi-
 pedalem eum esse, aut nõ multò plus, vel minus, scilicet hic omnia
 hæc oculis indulgens, quorù vt saluum teneat, in columeq; iudi-
 cium, audent negare etiã impudenti mendacio, sibi vnquam cum
 veritate, duas è lychno flammulas vibrare visas. Mathema-
 tico deniginti partibus maiorem quàm tertiam: Nũ hæc exi-
 pta sententia est: Creuit impudentia: centi enim & sexaginta
 parti-

O o 4

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

partibus sunt, qui velint terram à sole superari. Adhibent
 Architectum peritum qui horum septempeda controvertit
 érceat: verùm non metiendo, opinor, sed cædendo. Nam
 ex materia, quòve ex corpore factus sit, ausus solus est Anaxo-
 ras dicere: ferrum esse illum igne penitus candens, veritus ut
 ne si ad fecerendum hunc quoque mens illa sua manu
 movisset, solem in mundo non haberemus. Hoc fortassis
 moeritus neglexisset: Anaxagoras peritum: itaque
 & duritie ferri, & ardore ignis: atque ne illum parum
 profecisse hac sententia existimetis, hoc nomine ab Athenien-
 sibus impietatis est damnatus. Quid nobis omnibus magis
 test persuasum (nam perceptum non audeo dicere) quam
 cum circa nos torqueri: terram in infimo mundi iacere
 bilem? Exiit tamen Philosophus Syracusanus Nicias, qui
 cætera cuncta censebat, solamq; rerum omnium terram
 axem moveri, ex eoque fieri, ut eadem apparerent omnia, qua
 cum verso caelo eueniunt: Huic ut deluerit sua ratio, re-
 certè pro ratione affuit: adeò nihil tam absurdè dicitur, quàm
 non aliquo autore defendatur Philosopho. Jam caelestium
 numerus num adhuc satis peruestigatus est: hinc equidem
 nullum fore, si quod vsque adhuc factum est, singulis propa-
 culis nouus aliquis orbis præterea adiciatur. Nam de epicy-
 clis astriferentibus, ac de orbibus à medio mundi dimotis, quos
 centricos ipsi vocant, sintne sint, digladiantur per me-
 cet cum Philosophis Astrologi: quorum alteri statos fieri
 sine his, alteri cum his naturam stare posse negant. Atq; hæc
 peripicua in mundo & manifesta quæ palam ferunt oculos, zo-
 losque etiam in aliam partem, rerum pulcherrimarum specula-
 lo ad contemplationem sui trahunt, si ignorata sunt, & im-
 pra, quid erit de obscurissimis rebus, & à sensu nostro abscon-
 dicendum? Omittamus de Diis loqui, quo in genere nos Deo-
 vnum agnoscimus, tribus personis, eadem mente, eodem natu-
 ra, eadem potestate in absolutam & simplicem
 nitatem redeantem: non enim hoc à Philosophia, sed ab im-
 met Deo, & Dei filio accepimus: irrideamusque in hæc re
 Philosophorum ineptias: delicias videlicet Epicuri in onogro-
 mos Deos constituentis, sine corpore, sine fæto, sola circumscri-
 ca lineata descriptione, humanæ figuræ similes. Stoicorum
 que animum illam fatidicam contemnamus: Illud strictum an-
 gamus, quod sanè non concesserit nemo: principio incogni-
 quæ ex eo principio gignantur nequaquam posse cognosci. Quis
 ergo non est rerum naturalium principium? num aqua, quæ
 Thales posuit? quanquam ille veluti diuinans, quod sint
 actu esset moriturus, conciliare sibi tanto honore curauit.

An illi, ut placuit Anaximeni? vel ignis, quod Heraclito? item
 initium principiumne, an infinitum? mobile, an immotum?
 Vides maximas diffensiones. Nam atomi Democritica innume-
 rables quotidie mundos fortuitis concursibus efficientes, con-
 stant cogitationes nostras immensitate regionum, quas per-
 vagantur, & turba copusculorum. Materiam porro sua Aristote-
 lis quousque sine forma vlla, & sine ratione esse voluit, vnde cogno-
 scere quousque quomodo ipse cognouit? Longum est enumerare sin-
 gulas: & patere tamen arbitror, ignorari Physica illis autoribus,
 quibus tractata sunt: quorum simul vt quis sententiam suam
 dicit, non necum ille quidem, sed cum ceteris Philosophis
 utitur sic negotium, clamore ac iurgio pro contraria parte
 contendit. Sipientia quidem in hac parte Philosophia tantum
 dicit, vt aliquid insit, vt contra sapienter deliberet, qui hac tan-
 quam ingenis nostris longe exuperantiora omittenda penitus
 dicit. Non enim profecto tantis sese a nobis spatiis Deus abtun-
 dit, neque tot aliud supra aliud circumduxisset, tam vasta &
 illa elementorum corpora, igne quoque postremo commu-
 nicem mundum hunc vallasset, superinduxisset irrequietos am-
 bus celestium orbium tot, atque tantorum, cursuque eos im-
 moto, ac inenarrabili in gyrum concitasset, solidissima & fir-
 missima compactos materia, si a nobis homunculis humi stratis,
 deo in tantum locum deiectis percipi hæc omnia, & comprehen-
 di voluisset. Sed fac cognosci: quid tandem quasi nostra interest?
 Chæone, tantumne ab te tua est otij tibi, aliena vt cures, ea ad
 te que nihil attinent? Iure igitur Socrates scientiam hanc reie-
 cit, vt oblectram, vel tanquam non necessariam. Philosophiam
 que peregrinamem procul a nobis, & in celo errabundam, cre-
 dit philosophiam quærentem deduxit quasi manu in ciuitatem, ver-
 sumque inter homines assuefecit, ei que præfecit muneri, vt de
 hominis rebus & malis ad vitam potius pertinentibus inquireret.
 At eam ingenua est, & homine libero digna hæc speculatio: cur
 non curiosa potius, & ei ipsi molesta, cui te nimium studeas in-
 sinuare? An ego si que domi ago, & in cubiculo, ea curiosius
 quis perstrutetur, feram moleste? neque verum arbitret pati, vt
 in tantis rebus speculator immincat? & Deum persuasum
 nobis habebimus hac inani nostra curiositate delectari? Nam
 de principibus quid narrem? quorum ad Deum propius accedit
 uocatio? Regis Persarum ferunt speciem, & maiestatem eius mo-
 di esse, nihil vt illa augustius, nihil spectabilius nec cogitari qui-
 tem possit. Ipsum quidem Susis, aut Ecbaranis se continentem,
 tantam a multitudinis oculis, habitare regalem domum admi-
 rabilis opere perfectam, cuius parietes ex omni parte auro, ebo-
 re, electroque persulgeant: vestibula porro domus multa ex-
 tare

O o ; tare

rare, amplaque, septis distincta pluribus, atque inter se flarum
 rum intervallo, muris præaltis, & æneis foribus munita, quorum
 custodes sint eximia dignitatis viri: è quibus principes & summi
 res qui sunt, duces, dynastes, satrapes in primo proxime regni
 assident vestibulo, cæteri deinceps ordine suo succedunt, cum
 magnifico cultu pro honorum felicitate & dignitatis ratione. In
 tores deinde cum his, & qui oculi auresque regis appellentur. Quo
 co vocabulo apta congmentatione *ὄρασις*, quorum vultus
 nisterio & videat rex cuncta, & audiat. Tum autem dispositis
 locis, quæstores, scribæ, familiarum & venationum duces, qui
 adeuntium dona recipiant, quorum quidem donorum innume
 rabilis quotidie ad regem confluar multitudo. Denique operum
 negotiorumque cunctorum quæ ad gubernationem regni con
 sarta sint, sui cuiusque muneris curatores, atque præfecti ipsam
 tem vniuersæ Asiæ dominationem terminatam ab Occidente
 Helleponto, ad Orientem Indis, per regna & nationes & lar
 pias tributam, præsidibus esse ornata sunt, qui se ferus ma
 gni regis cuncti constentur: tum infinitam multitudinem
 existere eutorum, tabellionum, speculatorum, nuntiorum, et
 montanorum præcipuè ignium, quibus rerum nouarum signa
 si quæ de improviso res accidunt, & procul & propere dari possunt.
 Quorum quidem omnium tantus strordo, & ea ceteras
 ac diligentia, ut quod in vltimis oris imperij nouarum sit
 eodem ipsomet die, succedentibus sibi inuicem nunciis, ignibus
 que, Sasis, aut Ecbatanis a Rege intelligatur. Ad hanc valent
 tantumque Regem, inque eius aulam, secretumque cubiculum in
 quis aspirare conetur, rimando & speculando singula canoni
 verum ab eo inuitus gratiam, an offensionem contracturus esse
 videatur? Quæ ergo audacia est, nihil vereri Deum in eadem
 causa, in qua pertimescimus regem? & rimari ac indagare eius
 arcana conari, quæ ne si oculis quidem intueamur, quæ & quanta
 sint, capere animo possimus? An non diuino oraculo est præ
 ditum, Cælum cœli Domino, terram verò homini esse datam
 ut cum eos fines, quibus circumscripti sumus, agnosceremus,
 extra hos egredi, & ad sublimiora euolare velle non contende
 mus. Sed de huius scientiæ inutilitate, necnon vanitate, impo
 dentiaque eorum, qui tantum sibi ex ea arrogant, et si plura pot
 rant dici, tamen quoniam satis multa diximus, transeundum ad
 mores est, in qua parte maximè Philosophorum se iactant oratio
 audent enim (quid est autem quod non audeant?) palam de
 predicare, idque cum sermonibus, tum in scribendo asserere, citi
 tates ab sese constitutas, leges humano generi datas, artemque
 totam, rectè & ordine viuendi à Philosophia & inuentam, & per
 fectam fuisse. Habeo hæc gratiam, magno enim errore sum libe
 rati.

reus: quod enim antea ignorabam Philosophum fuisse Romu-
 lum, qui hanc urbem, quam incolimus, omnium sine controverfia
 maximam, & multo prestantissimam, condiderit: id nunc horum
 beneficio scio. Velim tamen audire, si commodum est, quam in
 Philosophia sectam fuerit professus Romulus. Atqui huius etati
 longe dispares septem illi, quorum nomen in Grecia floruisse di-
 citur: necdum Philosophia vox usquam gentium fuerat audita,
 cum Romulus singulari quadam, & penè diuina sapientia præ-
 datus, ex eo videlicet sapientie genere, non quod isti, sed quod
 eius supra descriptimus, anno, ut est literis traditum, septima O-
 lympiade primo, Charopo Archonte Athenis, non solum condi-
 dit hanc civitatem, sed etiam optimis exornavit & legibus, & in-
 stantibus, taleque studium virtutis iniecit, ut ab eo primo inductu,
 nec a quo percussit in circulos solent, usque ad ultimos orbis
 terminum imperium populi Romani fuerit propaga-
 tum. Et quoniam argutè verba isti captant, in quo vno su-
 biliorum omnis opera consumitur: teneamus stabilem distin-
 ctionem illam, rationemque veræ sapientie, quam nos antea
 edidimus, distinctam ab horum inani, futilique sapientia: ne si-
 mulamine verbi aberremus, necne quum quid sapienter factum
 dicimus, id intelligamus philosophicè (ut sic loquar) esse factu:
 sed prodeuter, sed strenuè, sed nauiter, ad laudem honorificè,
 ut illi qui fecerit, commodè & vtiliter. Conantur isti quidem
 in sapientia verbo inuoluere omnia, sed resistendum impu-
 dentia est, atque è duabus diuersissimis vnius vocabuli senten-
 tiis, sapientia nobis ipsa prehenda est, illis sapientie vox
 quædam relinquenda: qui primum quum de moribus ordina-
 re constitutionem, hoc veluti fundamentum scientie suæ sub-
 iungunt, virtutem in actione esse: neque intelligunt homines
 præsertim damnari ab se primo statim inceptu artem suam.
 Quæcumque virtus in agendo consistit, quid attinuit tot volumini-
 bus edere, quum de eisdem præsertim rebus plures scribant, re-
 ferre eam ad verba, & pro ipsa virtute, picturam quodammodo
 virtutis amplexari? Scribis de virtute, diuidis in partes, spe-
 ces singulas defini: disputas in vtramque partem, reinque
 potius in factis & in vigore quodam animi naturali, ad con-
 cludendas, & syllogismos traducere vis: atque idem dicas
 virtutem non in ratiocinando cerni, sed in agendo: qui potes
 magis tecum ipse pugnare? Tibi itaque ergo credamus asser-
 tant, virtutem abs te petendam esse, qui non virtutem teste ipso
 te, sed simulachrum quoddam in tabulis descriptum obtines vir-
 tutis. An Vlysses, cui tantoperè laudi datur ab Homero, quod
 neces hominum multorum vidit & vrbes, si nationes easdem, quas
 peregrando obiit, eadem maria, in quibus toties nauis fra-
 cta pe-

sta periclitatus est, ex descriptione orbis terrarum in tabulis de
 contemplatus fuisset, moresq; & ritus variarum gentium ab
 narrante didicisset, ipsam illam haud iure esset laudem à summo
 poeta assecutus: & nobis persuaderimus, ex verbosis voluminibus
 istorum, tanquam ex pictura, virtutis officium & laudem
 nos posse consequi? Atque hæc ego perinde loquor, ut si inter
 men aut de virtute rectè sentiant, aut in eo quod sentiunt
 se sint concordēs: neutrum horum est, & utrumq; nobis bonum
 perstringendum. Virtutes volunt esse mediocritates: Quæ
 ergo, quæ sit ista mediocritas? huius enim stabilem & certam
 ferre queunt rationem, afferant aliquando, figantq; terminum
 ac locum ipsum figent, ut ubi sit, & in quo consistat virtus, pos-
 mus ad punctum constituere: sin autem mediocritatem istam
 suam inconstantem & vagam, ceu nauem fluctuantem solo, an-
 deris quidem alligatam ne illidi ad litus possit, medio autem
 spatio huc illuc decusantem, variatim oribus, temporibus, op-
 tionibus volunt: nec eandem ubique, neque unam semper esse
 quid nobis dat explorari atq; percepti, horum volubilis de vir-
 tute definitio? Sic enim, si rectè recorder, inquitur: temperantiam
 esse, verbi causa, qui his oblectetur, quibus oportet, & quando op-
 pus est, & quemadmodum decet: atq; hanc virtutem mediocri-
 tatem esse intemperantiam: ex vna parte: ea enim est, quæ se
 omnes passim ingurgitat voluptates: stupiditatis & alicuius, quæ se-
 fus hominis ad omnem gustum voluptatis penitus est obfusca.
 Quibus autem oporteat temperantem uti, & quando, & quomo-
 do nihil certi nobis præscribunt. At hoc est illud, quod maxime
 querebam: quo sine (autore te) nec usus virtutis vllus, nec ratio
 constare potest. Item quum liberalem in medio statuunt avaritiam,
 atq; prodigiosam, qui ignavo, & laudæ sit interiectus: quid nos
 docent de fortitudine, de liberalitate, de cæteris partibus, mem-
 brisq; virtutis: me dixi: quid alium quenquam, qui quidem in li-
 borum scriptis & oratione ad virtutem paratior: Nam si iocem
 eos, amabo hoc mihi expedire, ut tunc sentitis virtutem sine Phi-
 losophia obtineri posse, necne? Quid respondebunt? Possent
 nuent: confecta res est, profligatum negotium: quo enim nobis
 iam erit Philosophia opus? Negabunt: Quid fiet tunc clarissimis
 duobus, optimis fortissimisq; civibus, quorum egregius testis
 operibus, nominis gloriam virtus, cum ipsa penè æternitate ad-
 quavit: Horatius Coeles cum libertati civium suorum, quam in-
 per expulso Tarquinio rege comparauerant, vim fieri à Porsenna
 indignè ferret, ingruentem exercitum Hetruscorum in ponte
 sublicio sustinuit solus, tandem, quo ad pons reclusus a re-
 go, aditusque hosti ad urbis mœnia interclusus foret: quo facto,
 proiecit se in fluvium, & vulnere accepto incolumis transiit
 ad locum.

Quero ergo, num ille hac definitione fortitudinis à Philosophia inductus, tam memorabile facinus effecerit? an in ista magna digne animi & constantia naturali? Paulò post eiusdem regni Portenoz castra ingressus est Mutius, dissimulato habitu, ut cum hostem, quem Respub. viuicula non poterat, ipse vnus ferro & coccinibus patrie depelleret: cuius inuictam mentem cum eluisset fortius, sciba pro rege obtuncato, quasi repetens ab sese cœcis admitti penas, dextram foculo intiecit, virique immortale corpore est passus: hic quoque in laude, & in virtute non merore profecto aliquid, nec ex istorum disciplina, sed omnia summa spectauit. Quid Marci Curtij illa de memorabili pietate dicam: qua compulsi in terræ hiatus ingentem, præcipitem locuti, ut oraculo obtemperans labentem patriæ salutem mortali litteret. Est ea quidem accuratè à te & grauius laudata, Sallustie, heremeris haud ita multis versibus: quorum lectio ita debet, ut memoria pleraque mandarim: nec venio serè ad eum, ubi ille consecrat sese, deuouetque Dijs inferis, salutem patriæ excipiens, quin misericordia fortissimi iuuenis mihi animi deliquescat. Sic enim sacris ritè peractis, inducis ipsum ad illam terræ discessum horribilem, tanquam ad aram victimam vltimè redentem:

*Ille autem nam fata premunt, longasq; recusant
Fortemoras) coram vacuum progressus in aquor,
Pis stetit abrupta titubato in margine ripa
Pallidus, inq; atram detecit lumina noctem,
Retulit os rursus celo sublataq; tendens
Brachia, in has simplex exoluit pectora Voces.
Genus constantem & certum, ne ea quidem meruerat,
quæ supra captum humanæ fortitudinis esse videantur. Audiamus quid precetur:*

*Dij patrum quorum auspiciis stat maxima Roma,
Et pater omnipotens, & nostri sanguinis autor
Bellator Mauors, Vulcanæ, paterq; Quirine,
Vestalique, soci, Ianig, biuerticis ora,
Aulate hæc, sanctimq; precanti aduertite numen.
Dicit testes inuocat, ad quos paulò post ab hominibus est discessurus. At quid nam est, quo inuocet?*

*Signa (nefas) virtutem odit crudelis Erinny,
Ad penamq; vocat, fraus hinc communis abesto,
Fuit ego haud segnis dextra, ne frigidus armis,
Hanc animam inferno Sibirarum regi, & Stygiis Dijs
Deuotus, iucemq; volens, auribus, relinquo.
Quid ita Marce Curti? aut quid tibi hæc capitis deuotione expetens?*

petens? num domesticum aliquem virilitatis fructum? Nequam, inquit:

Tantum dura mei fugiant discrimina ciues,

Hanc spem, quam patriâ incolumis danti fata sepulcri

Et mortis comitem posco, ac matrem ire sub vobis as.

Ergo hæc te spes vna consolatur morientem, quod patriam quis incolumem. Quid Dijs inferis, quam in te esse potestatem vis: Exequamur deinceps, vt videamus nihil esse tam durum, quod frangere bene a natura constitutam, & maiorum disciplina, non dictatis Philoſophiæ, corroboratam animi fortitudinem potuerit:

Tum vos insensimanes, queis Romula Sirtus

Displicet, inuidiamq; mouent ingentia facta,

In me omnes conferte iras, & qui quid acerbum est

In caput hoc quodcumq; atrox, saeuimq; parafus,

Vertite ab excidio patriæ exitioq; meorum,

Ipselaam.

Dignus cuius Iouem ipsum spectantem è Capitolio capere misericordia: etsi ei tum iter illud non ad exitum, sed ad immortalitatem erat, sequitur enim:

Simul hæc dixit simul astitit oſſo

Conspicuiq; auro, & Massili pelle leonis

Acie fremens bellator equus, quo tendere in hostem

Primus, & obestans in aſſurum pere turmas

Suetus erat, subit aq; acies turbare procella.

Hunc ubi terga premeus, dorſiq; exceptus amico

Impulit, & natu habilem tremefecit habenis,

Nil mortale putans, animiq; interitus heres,

Vſa haminis maior facies, procul are respiget

Sanguineo galea, & flammis rutila arma corſeant.

Prouchor longius illecebra carminis: itaque redeundum ad institutum est. Hanc preclaram imaginem pietatis & fortitudinis num è Philoſophorum scholis putatis esse depromptam? Deprompsisse te dices, Sadolete: quanquam ego te arbitror et poetica facultate potius. Verum ille quidem iuuenis fortissimus haruicatum rudis, patrij moris peritus erat, quo omnis omnium erat virtutem & laudem contentio. Non disputo hoc loco quam sapienter manifestam in morte se obiecerit: impetus fuit in illo animi ad gloriam singularis, cuius fructum nullum vnius erat percepturus: pie quidem & fortiter certe. Quanquam huius similes periculosos quondam tulit hæc ciuitas: quos si Philoſophorum obsequio, ac non habitus nature preclarus, atque diuinus patriis legibus obtemperans, ad virtutem animasset, ne haud vaquam hic locus orbis terre imperio domicilium præbuerit. Quo est

per se ad illud horum ea, de qua iam dudum loquimur, medio-
 critateque aut inutilis est, quod incerta aut irridenda, quia nul-
 la. Quod si digne vobis in se commemorare soletis, Stoicos nobis
 in primis, vestra etiam existimatione, vestroque iudicio, Philo-
 sophorum sectam, subtilius certe creditam, velut ad examen, per-
 cussere singula: sustulisse funditus omnem istam mediocritatem
 argensque clamoribus a Philosophis reliquis dissentire. At qui hi
 cum strepitibus euellunt ex animis nostris omnes affectiones, quod
 in nulla ex parte volunt perturbari sapientem: adimunt profecto
 veteri campum hunc à veteri Academia datum, in quo metando,
 capere medium sibi ipsa locum, & ita demum proferri se virtu-
 tem possit. Etenim si nullus exierit animorum motus, nulla
 incertitudo, nulla formido, nulla molestia: si nullus flagrauerit
 ardor cupiditatum, intestinarumque appetitionum: sed con-
 stant & firmiter ab omni vel tantulo motu partis in animo
 ratione carentis, auersa semper erit & aliena ratio, mensque sa-
 pientis: neque ea magis appulsu perturbationum huiusmodi, quam
 lectum ductu commouebitur: nihil erit omnino in virtute, quod
 mediocritate spectari debeat: sed in alia quadam facultate &
 ratione consistet virtus. Si verò & hos ad animum sapientis perti-
 nentibus, ac in eis ipsis mediocritate temperandis consistere
 virtutem, & Peripateticis, & veteribus Academicis fidem habenda
 tamen commodior, alia hosce certior flagitanda defi-
 nitio est: si doctrinam sibi sumunt virtutis instituentem: sumant
 moderatam, nosque certis vestigiis quasi manu deducant ad cogni-
 tionem perfectam: ut tubamque istam mediocritatem ratione aliqua,
 quoque vinculo constringant: ut minime illis obscuris, sed claris
 & certantibus, notis ea comprehendere à nobis possit: neque eam
 propter tempora, & ad occasiones, quarum nunquam est fini-
 nis neque eadem obseruatio. Sin autem qua sit in ynaquaque re
 tenenda mediocritas, suo cuiusque consilio statuendum permit-
 tatur: verendum credo, erit, ne qui naturæ bono & ingenij sui vi-
 ribus perspicere poterit quid sit in quaque re tenendum, & qua-
 re ut sitem non intelligat fugienda extrema esse, difficileque sta-
 tuendam temperatam, vitare & erapulam, cum (in quo inest virtus)
 quod medium inter vtrunq; est, elcis & portionibus vti ad corpo-
 ris vultum optime sciat. Et tamen si tanti ista est mediocri-
 tas, eaque ab his & rite inducta, & optime percepta: cur ab ea tantum
 ipsi verborum & loquendi profuentia discesserunt? an cetera-
 rum quidem rerum modum, loquendi fines nullos esse volue-
 runt? At ego nil video neque sententiam sapientium, neque eorum
 pro verbijs, loquacitate notatum magis esse: quorum enim
 est, Multiloquio inesse stultitiam: nonne horum istorum,
 qui sapientia verbosius tradenda committunt in decretum ipsi
 suum?

sum? Sectemur Philosophos, virtutis ab his visum & dilectam petamus, inque eorum libris evolvendis tempus omne conteramus: ut quum verba pro factis, virtutem pictam pro vera habuerimus amplexi, tum in eo ipso, quod turpissimum est (quod est gravi & sapienti viro garrulitate fediis?) ne in nostris eadem definitionibus insistamus: simulque asseramus mediocritatem, simul ipsi nimij simus: ut quod & verba sunt, & verborum modus nullus est, utraque re a virtutis praesentia, & gravitate sciscimus. Atque hac definitione labefactata, quae tanquam est totius horum scientiae, corruiere quidem virtutes extenuatructas super mediocritate illa praecleara certimus. Sed de praesentia seorsum aliquid est dicendum: non enim hanc fortiter similiter & temperantiae volunt esse mediocritatem: sed mediocritatis porius in alio effectricem: ut si quis inferenda in natura superiore loco factus sit, multa dependenda ad aequum redeatur. Hic enimvero breviter & expedite quaero, Iustum naturam sit, an in legibus hominum duntaxat, & in opinionibus ac disciplina: si enim a natura est, quae fuit multorum in Philosopho principum sententia, atque opinio, quodque idem in primis locis sit Pindarus, Legem, inquiens, reginam mortalium omnium, & immortalium, agere ius violententer praepotenti manu: ea re facta se coniecturam hanc, quod Herculem legerit, nec emptas, nec donatas Geryonis boues abegisse. Si inquam praesentior natura est in inferiorem dominatio, & ad eius qui plurimum potest, arbitrium iuris tota ratio spectanda ac moderanda est: quum enim erit, quae sit, iniuria locus? ut quae iniuriarum dabitur ad quae de recusat: vi enim dominante, omnis evestigio iuris regula, iniuriaque sublata est: deinde sequetur illud quoque, ut legibus scriptis parere ratio nulla sit. Quid ita? quia quod est natura est idem semper & uniusmodi est: leges vero cum variae, & commutabiles, tum plerumque inter se contrariae: dissentientes igitur Aristotita si iustitiam naturalem tenere voluerimus, quae quidem verè his & proprie erit iustitia, ius Quiritium legitimum, ac civium omne negligemus. Non ergo in hac humana societate, neque in his urbium caetibus, quos nos legibus saepe latis, eisdemque & correctis, & immutatis, & antiquatis, & denuo saepe rogatis, regere gubernari que perspicimus, vel labitur istiusmodi iustitiae sed aliud extra requireret homines, alias civitates. Nos vero qui iure legum aequalitatem illam civilem retinemus, a vera prorsus iustitia, cuius exemplum in natura quaerendum est, alieni erimus? & hoc Philosophus dicere audebit: ac evertere civitates, quas a se permissimum vult esse constitutas? Iure ergo Athenas capitis saepe damnati, saepe acti in exilium, & antiquitus aliquot senatus consiliiis ab Italia summoti sunt Philosophi. Si vero id, quod dicitur & magis

& dicitur
 omne es
 ro veri
 quid est
 nostris
 medicis
 c veriora
 raturae
 in quae
 exten
 d de
 fortitudi
 sed in
 a in
 um ne
 n nati
 us ac
 Philo
 primis
 mium
 ea re
 imp
 iocia
 inum
 est: qui
 bitur
 ius reg
 ue, vt
 e natura
 commu
 igitur
 iudem
 n, ac
 , neque
 demque
 gatis, ne
 iaded
 ure ser
 ustra, in
 us? & hoc
 s a se
 is sepe
 arate
 d vlt
 magi

magis comprobatum est, iustum nihil habet omnino cum natura commecti, sed opinionibus totum & confessione plurimum in vnum corum cocuntur: expeditior fuerit quidem de iusto & iniusto ratio. Sed huc nihil Philosophiam cōstituit aspirare: non enim ad hanc querendam agendamq; iustitiam definitiones aut precepta Philosophorum, sed suae cuiq; civitatis leges & patrij ritus erunt cognoscendi. In hac sententia Aristippus fuit princeps Cyrenaicę sectę, nihil omnino natura esse iustum, iniustum, turpe, honestu: sed hæc expendi omnia & effigere opinionem. Sensit hoc idem Archelaus Socratis doctor: cui in iusticijs consummato, atq; perfecto fides habenda est, tanquam nullam in natura, quam proferre possit, iustitię speciem intueti. Eiusdem Socratis discipulus Aristippus: vt eandem de iusto iniustoque sententiam vtrilque interiectum tenuisse Socrate possit significari: quum quod alteri tradidit, ab altero tulerit acceptum. Quamquam si Philosophiæ eum legibus, quod quidem cōmune vilitatis inter sit, faciendū est contentio, quid simile: vt horum vtrum exempli causa constituamus, definire fortitudinē est iustum animi ferentem aspera, & difficilia constanter, quatenus dicit, & quando, aliaque similia multa, & legis iussa attendere. Miles qui sacramentum iustum dixerit, ad signa frequens effugit imperia seruato, acie ne excedito iniussu imperatoris: neue locum ab eo assignatum delerito, nisi reli petendi, aut hostis feruntis causa: qui harum rerum migrasset, mors pœna esto. Nonne a lege hac vobis fortitudo, a Philosophia oratio fortitudinis videtur tradidit? Eodem modo in cæteris. Est enim grauitas legis & auctoritas in iubendo, atque vetando: Philosophiæ vaniloquentia in hisce rebus omnibus ad disceptationes & verba reuocandis, quo esse nō potest a vera virtute alienius. Marcus Cato ille sapiens, qui etiam ex sapientia hoc cognomen inuenit, atque quum in hanc esset urbem Philosophia perlata, cum Carneadem, & Diogenem Philosophos legatos ab Atheniensibus in causa Otropi missos ad senatum, rem suae ciuitatis audisset orantes, perturbatus eorum oratione, quam primum censuit dimittendos, inuentum enim a studijs militiae ad eos audiendos commectum esse, simulque in tonnit, velut oraculo quodam, Tunc orbis terrarū imperio ciuitatem hanc spoliatum iri, quum in ea esse honos Philosophiæ cepisset. Neque ille opinione falsus est: omnes enim postea huius praestigiaricis, & tanquam veneficæ creati in urbem, industriae nerui, & disciplinae soluti sunt: nec tunc desijt e virtute agere quisquam, quam de ea loqui didicisset. Sed quoniam nos quidem præclarissimum nomen hoc virtutis a cognitione hominum & disciplina nō remouemus, quod etiam in communi vita, tāquam sole è mundo sublato, nedum agendi

P p Iplen

splendide, sed ne loquendi quidem, via & ratio velle patere, quod ante fecimus de sapientia, ut exponeremus, quia nunc se, sententiam nostram, idem nunc conabimur de virtute, tanquam & Philosophorum schola, quorum ego nec probam quam, nec penitus novi artem, ab ipsoq; primo limine remittat, atque ab absurdis sententijs eorum tum iurgantium inter se, tum tumque clamoribus sui repullus: sed tanquam homo in hoc, be diu multumque versatus, in qua quod omnibus assentire verè dixerim, tota mihi & agendi ritè, & iudicandi ratio conuenientia fuisse videtur, tum tractata semper, atq; perfecta. Hinc tur urbem ipsam si vere, si iure, si merito laudibus effereamus, stitisse eam cunctis nationibus, cum consilij & sapientia plurimum virtute atq; factis existimamus: rectè omnis fuerit ad nostram dispersionem & sapientia, & virtutis species delenda. Ut enim si quis fingendi artem aut carlandi comparare meditatus, melius credo & facilius à Ioue Phidie Olympiæ præstantissimæ ciuitatis debet esse propositum. Quod si in Roma, vel ciuitas potius, quæ hunc murorum cinctum, quam urbem dicimus, incolebat, de principio sibi orbis terræ imperium de signa uir, quarumq; rerum, atque artium usq; exercituum illud poterat comparari, eas res omnes artesque adhibere disciplinam, legibus consuevit, honore aluit, præmijs corroborauit. Idcirco nos sapientissimæ ciuitatis exemplum imitari, sapientiam descripsimus, quæ esset earum rerum scientia comparatarum, quæ communi æstimatione hominû maximi pendetur. eas porro res diximus opes, potentiam, imperium, gloriam: quam in vno fortasse imperio insunt omnia. Sed quia nō stupere acriter ad summum, in quoto quoq; virtutis & sapientie gradu insistere exoptandum est. Quoniam verò non in vna sapientie opis tantum est, ut à semetipsa efficere omnia ea possit, cuiusque explere, & consequi beatissimam vitam, nisi ad eius præmunusq; quod in prospiciendo est ac præbeulando, tum quo intendit, tum vias atque itinera, qua ad eum finem peruenitur, natura acris & uegeta adiungatur esse ceteris consultiorem fuerint deliberata ratione: idcirco ad suis omnibus & partibus, & numeris instruendam, quemadmodum in corpore esse manus, sic virtus in animo sapientia necessario omnes & alia infra data est, vis & efficientia quæ iam in animo euitelque, quæ quidem sit ad res gerendas natus, vigorque & diligens natura, hanc Græci *σπουδὴν*, nos Latine, & quidem aliquando

genticius, nauitatem possimus appellare, in istam illam in-
 uentum peragentē impigrē prudentia decreta: cuius cum in-
 genio, consilijque lumine societas & conspiratio, nimirum illa
 choram illum explicat, consentumque virtutum, quarum Philo-
 sophi diuina rat nomina, uiri fortes rem effectusq; nouere. Nam
 uelē prudentia nauitasque conuincētē uel ad labores, pericula-
 re deuant, uel ad uoluptatem, uel ad pecunie usum & tracta-
 mento: ita ita in quoq; genere existit, eluceatque uirtus, tum li-
 bertates, tum fortitudo, tum temperantia. Ac ut in eodem exem-
 plo uisum: nō fat fuisset profectō urbi huic, nec uidere, sum-
 mo omnium esse expectandum ceteris gentibus imperare, nec ve-
 ro quibus id rebus commodissimē agi & cōfici possēt, etiam pro-
 uocare nisi uirtutem, hoc est, nauitatem, & industriam ad agenda
 uiderat, adhibuisset: quam quōd adhibuit, & quidem ciuita-
 tes ceteris multo magnificentius, iccirco cunctarum sibi gen-
 tum perenni dominarum: imperioque constituto, atque opi-
 bus omnium suar potestatis factis, finem nacla quo intendebat,
 etiam demum ipsa ex sese plurimas, & maximas in omne genus
 humanum uirtutes. Siquidem ex loco & solo hoc, ex his ipsis
 in rebus, nō tam substructione murorum, quā antique maiest-
 atis gloria & religionis honore munitis, omnis humanitas,
 omnis prudentia, leges, iura, ritus sacrorum, cultusque uir-
 tutum, omnes deniq; optimae atq; honestissimae artes in orbem lon-
 ge & late tutarum inundauere. Hac descriptione à nobis facta,
 que uera uirtus sit, quōue ea spectet, tanquam ad finem qui-
 dem, & quid sibi porro experat, arbitror uobis esse patefactum.
 Nam quoniam isti finem uirtuti statuunt, si modo serid id agūt, neq;
 illud expectationi nostrae, est sanē causa quā dimoueamus:
 autem enim uirtutis finē, ipsam esse uirtutem. Quomodo hoc nar-
 rant? nos enim satis quid dicant intelligo: ut uirtus sibi ipsa si-
 niat hoc est, ut quareat ea, & appetat semetipsam. Qui fieri po-
 tuit uirtute se iam nacla, uel agat quicquā, uel moliat ob ade-
 ptionem suā: neq; potius iam contenta, & plena conquietat; ut
 precia nulla à uirtute, si ita se habeat res, proficiat actio?
 Nam quid ab se egrediat aliquid opere laborisq; propter se sul-
 cipiat: aut cur & complexu diuellatur suo, quo rursus deinde
 nocere ad sese, eū iam in se ipsa posita & locata sit? Nam quos
 nos ista finēs proposuimus, nō illi quidem idem sunt, quod uirtus:
 sed uirtus, est cōtiones, premiaq; uirtutis, ad que duce & comite uir-
 tutis, perueniunt. Imperiū, & potestas, & auctoritas, & gloria, opes
 quae multarū uiri cupiditatum, quas in fitas in natura hominis,
 & uirtutis modum gubernat ratio, ut sine damno, de decore ue opra-
 uis suscipiantes, uita iucundam & beatam efficiant. In hac
 uirtute de humen mentis omne intendit prudentia. Iustitia uerō, si

subtiliter tota & penitus introspicatur, nihil aliud agit probis quam vt comparata sibi inter homines auctoritate atque Edictis nobilibus vltro, & premijs cumuletur. Nam temperantia in praeceptis adhibet modum: non odio quidem, aut contemptu ne voluptatum: sed vt sanitate in corpore, tranquillitate in seruet in animo: quorum altero assequimur vt de voluptatibus liquidius iudicemus, quod ipsum ad gustum eius & necessitatem conducit plurimum: altero, vt diutius illa, & suauius possidetur. Vna est virtus fortitudo, quae declinare aliquam rem a sapientiae, & laboribus quandoque tolerandis, periculoque acriter subeundis, parum commodi sui rationem ducere solet: verum tanta est lux eius illius gloriae, quam sibi habere possit, vt quemadmodum in solis lumine colores ceteri videri non facile possunt, sic splendor laudis perstringat sepe animum fortunarum, sed salutis etiam & capitis cogitatione. Nec vero Philosophi non in fine ipso titubauerunt: iidem enim virtutis finem, virtutem: iidem beatam vitam virtutem, vt statuam voluerunt: quod quidem probabilis dictum est: aliam enim necesse est finem, aliud eam esse rem, cuius sit finis. Beata ipsa vita quid sit, aut ea in quo consistat, quid est tandem ab his communis omnium sententia quasi feritatis lege faciant in quod intuentes dirigere eodem rationes omnes nostras, & consilia totius vitae conferre debeamus: O consilium & peritiam disciplinam rationem, quae veritatis notionem protulit, & maximis errorum tenebris versatur: & artem bene ac benevolentiae vitae se tradituram pollicens, non modo nihil certum nec explorati, verum si quid a nobis vel communibus animis in conceptionibus, vel vi ipsa natura, quae omnibus profecto in rebus valet vna plurimum, comprehensum est, atque perceptum, & statum confortis quibusdam rationibus, & fallacibus pietatis argumentis conuellit vltro, & labefactat: vt neque vnde deducimus, neque quod progrediamur possimus vllam in parte conuenire. Quid inquam est ab his in re vna omnium maxima, constitutis vitae nostrae finibus. hoc est, viuendi iure, lege, more, ordine, & modo, fixum, firmum, ratumque statutum, quod sequamur, quod ad actionibus nostris, & cogitationibus anteponeamus, rite recteque vltimum officium omne expleamus? At quanta in finibus disceptandis & multuantium certamina Philosophorum sunt? quantum ipsi in multis? quomodo varie & dissentientes, & controuersae sententiae. Voluptatem finem posuit Aristippus, & eam quidem, quae sit corporis: quod cum dulci aliquo, & iucundo motu in sensibus percipi dantur, summum tum in eo exsistere hominis bonum. Idem voluptatis nomen in fini statuenda securus est Epicurus, sed aliqua in re ipsa tamen est dissensio. E contrario graues, & seueram honestatem

opposuit Zeno, eamque vitæ beatæ dominam esse voluit: spreuit
 autem penitus & abiicit voluptatem. Neque tantum inter hos
 contrariorum partium duces acris pugna est, sed promouet vo-
 luptate acies suas, Cyrenaicas ille, Zeno autem Stoicas: nō vt dis-
 ceptantium numero causa definiatur, sed vt clamores & iurgia
 arguantur. At Calpho tanquam iudex blandior, litis fugitans, &
 utriusque venditare cupiens, voluptatē coniunctam cū honestate
 esse esse finem: vacillatē cum eadem doloris Diodorus Peripa-
 teticus Hieronymi Rodij sententia cauta mihi magis, quam
 utriusque videtur soler: ille enim vna indolentia summi boni nomine
 contentus, non tam adipisci bonum, quam vitare studuit ma-
 lum. Tribus autem tanquam finibus contineri beatam vitam, &
 virtus ad eam emicet, & princeps Peripateticæ sectæ Aristoteles vo-
 luit: vnaque ab illis genera bonorum inuenta, quæ animi ef-
 ficit, & quæ corporis, & quæ fortuna. Contra Euclides Megaren-
 sis quæ a Socrate, & quo Megarici Philosophi, summum
 bonum esse quod esset vnum, & simile, & idem semper: nec tamē
 illud modum esse, satis explicauit. Quid aut imparitilitatem
 Philonis (eam Græci *ἀπαθείου*) aut scientiam Herilli, aut in-
 differentiam Aristonis: aut mentem, aciemque mentis, qua verum
 conuenit, quam Menedemus intulit, & ab eo qui sunt Eretriaci
 appellati ponendis finibus commemorem: Qui quidem fines
 incommensurabiles penē Philosophis sunt: ijdemque direpti saepe
 Philosophorum inter se contentioneibus, saepe vtro citroque
 finem, nūsq; commutati, neuiquam adhuc finium regundo-
 em hinc inde iudicium, nec certam mentionis notam tenuerunt:
 quæ magis tantas istorum insantias mirere, possessione neque
 vident, & ea admodum litigiosa: at ita fuisse eorum & discre-
 pantes, ac ferē ad libidinem, contentione studio, de his ipsis fini-
 bus bonorum effrita sententia, vt nemo in hercule sit, neq; ita
 certare animo, neque oculis vsq; ad eō captus, atq; conueniens,
 quia quæcumq; partem temere fortuitoq; se mouerit, non in-
 curret aliquam eorum, quas de summo bono tractat Philosophi,
 opinionem atque sententiam. Quæ igitur grauitas, qui ordo,
 quæ constantia: quid in Philosophia ista vestra tale atq; cuiusmo-
 di, vna ea accuratius versati, aut quietiores animo, aut consil-
 ciores iudicio atq; scientia, moribus ornatiores, sapientia instu-
 ctiores sumus: Et hæc ea est (si Dijs placet) quæ nos se erroribus o-
 mnibus erepturam, in viam veritatis inducturam, ad bene beate-
 que viuendum erudituram pollicetur. Simile verō est eximere er-
 rones, & his maxime inuolueret: offerre dubitantibus lucem ve-
 ritatis, & clarissimis vtro rebus omnium tenebras dubitationum
 auellere: tradere vitæ beatæ rationem atq; regulam, & in ipsa
 consistere in beata vita, summa cum miseria, & pertinacia, tur-

pillimis altercationibus, & maximis contentioneibus confusa
 Que quoniam me bona ex parte vobis demonstrasse arbitror
 iulmodi sint, & quam inania ab his, qui se magistros vel
 doctores sapientie esse, non suscepta solum, verum etiam
 stant, leuiter, contentiose, nequiter & tradita
 parte hac, quatenus quidem pertinet ad mores, satis est
 que reliqua sunt breui iam sermone percuramus. Refert
 pulchella & concinna, non iam illa matrona, sed meretrix
 cetera: De qua quid est cur iam multa dicamus? Erenim
 eius
 pus suum haberet, & propriam subiectam huic arti marionem
 rebus & in natura positam, in qua se versaret, formamque
 alicuius certe excederet disciplina, esset fortassis aliquid
 contra eam serio dicere possemus. Nunc autem quid agat
 suscipit illa iudicis, disceptatricisq; personam, cuius remaneat
 curie? Nullus: neq; enim in albo pretoris vlla mentio, desin
 pit tamen, verum impudenter, neq; adeo huius indignitate
 dentie stomachum vt hominibus, sed vt risum moueat: rem
 falsi ait esse disceptatricem, & de ea re iururam iudicium. Quo
 ter? num Medicos, si quid incidat (vt asolet) controuersia
 genere morbi, & num mittendus sanguis, aut alius ducebat
 hic verum illa diiudicabit, aut falsum. Quo pacto? aut quia
 eam attinet de medicina loqui? An inter Mathematicos? cui
 eius vllam in partem interest, puncta, numeros, lineas, sonos, vo
 tus, interuallaque cognoscere? nam cum duabus ceteris, quo
 nos paulo ante perstrinximus, Philosophie partibus, si quis
 beret communitatis, aut commercij, nequaquam esset illa ab
 partis sue proprijs insignibus, & ipso nomine discreta. Quod
 ego est? nudata rebus omnibus, exclusaq; doctrinis, vt est nuda
 ambitiosa, & in numerum procedere cupiens, format sibi ipsa
 que fingit articulum quandam verborum scilicet: & eorum
 uorum, vt aliquid saltem hoc pacto esse videatur: terminos, pro
 positiones, syllogismosque fabricans, & syllogismorum hebra
 tum simplicium, tum (vt vocat ipsa) conuexorum: quas etiam
 memorie videlicet, & docilitatis causa carminibus comprehen
 dit, sanè quam lepidis. Atqui videamus quam rem agat: Omne
 animal est substantia, omnis homo animal. Quid ad te Dialecti
 ce, homo animal sit nec ne? hoc Physices est, & eius disceptat
 que rerum naturalium profiteatur notionem. Nihil, inquit, aliud
 exempli causa infero, vt argumenti vis intelligatur. Ego res
 res exempli causa affers, vt sciolas amplectare: Agam, inquit,
 alia ratione. Omne b, est a: Pulchrè: Omne c, est b: Pro
 ergo omne c, est a: Admodum. O libidinem effrenatam
 ricandi: tanti ne est hæc perplexa vestra cognoscere? quorum
 cepio difficilior est propter nouitatem nominum nimirum.

ueritatem argumentorū, quam sit cuiuslibet alterius scien-
 tia in segete disciplina. Similia sunt illa: Si est a, est b: non est, b:
 non est ergo a. Ne sit sanè. Quid enim quoniam quidem à ludo
 literarum discimus, nostra quasi refer: Verum tu grauis planè
 iudex, veri disceptator & falsi, quid habes dicere, cur tua ista a s
 quod veri nos doceat, quum sit inanis tota, nec habeat quic-
 quam in natura rerum cōsistens, quo tanquam fundamento nit
 possit: falsi uerò vitandi, qui nos efficiat cautos, cū si quid ra-
 tione apti illud potissimum agat, ut captiosis & fallacibus conclu-
 sionibus, si cui quid percipuum est, & comprehensum, id in uiro,
 negansque errorqueatur: Vnde enim Socrates? vnde mentiens?
 unde illud Ciceronem, præclara sophismatum, & cauillantium ar-
 gumentorum nomina: nam ignauam rationem (*ἀργὴν λόγον*) vo-
 catur Cicero) optimè in hos conuenire non negarim, veluti è qua
 omnis eorum vita dependeat. Sed quero, num statuum etiam
 non nauis illa yocetorum in portu Athenis, qua uectum in
 Cnem Thesem Minotauri interempto, septem illos nobiles
 patris in partem reduxisse incolumes fama narrabat, sit ne ea
 quæ fuerat Theci: an prorsus alia: cū quod ex ea ueru-
 tatem perierat, deinceps fuisset refectū: **Quin** & alia hæc con-
 siderata: Est ne tacentem loqui? nequaquam: at cū lapidem esse
 dicunt, tacentem loqueris, ac utè, quid ergo ueracem lapidem esse
 te, ut loquaris tamen, sed quæ lapidibus digna? Item illud, Est
 ne ueracem iuracem peierare? nihil minus: at qui iuratus se peie-
 ratum, ybi peierat, sanctè iurauit: igitur tu, qui uerit tibi arro-
 gantissimum, horum testium, qui ut sanctè iurent, libenter peie-
 rant, si dem dicto adiungendam putabis? Nam me hercule il-
 ledictissimum: Quo Coriscum uerberari uidiſti, hoc Coriscus uer-
 beratur: Na, at uidiſti oculo Coriscum uerberari. Cernitis ut
 plura omnia in epigrammatum sint, nihilq; ab hac disciplina solidum,
 nihil de firmum: neque aliud quid tamen, quod in usum pruden-
 tiamque, aut scientiam nos inducat, sed in ea laqueos tan-
 tummodo & tendiculas confici captandis ingenijs adolescentu-
 lum: quibus si qua antea ordine statuta sunt, mox desit uan-
 quæ: ut Penelope telam suam ferant quantum texuisset inter-
 dita, eandem nocturno opere retexerent. Eadem quum ef-
 ferret nomina rerum causa indicandarum reperta, primū ipsa re-
 bus omnino prætermisſis, in ipsis nominibus uersandis, ac citro
 utroque torquendis operam omnem sumit. Deinde etiam alia
 dicitur arguere, tanquam ex argilla, & luto, quæ non rerum nomina
 sunt, sed nomina. Tum autem toto isto in genere usque eò il-
 lud tortuose, acque ambiguè, usque eò sibi in eo uehemen-
 ter placet, si quem inexpectatò, & præter concessorum sen-
 tentiam captioibus includat, inopinantemque irretiat, ut ca-

sum pro casu, genus pro genere, tempus pro tempore, nomen
 nomine permutet sapere, & apertissime atque impudentissime
 uilletur, puerilemque sibi ex hac re gloriam & laudem
 pestui acuminis quarat. Quapropter melius Zeno, quam
 & hic Philosophus, attamen ille melius, quam aut Menedemus
 aut Stilpho, ipsi quoque probati in Philosophia & clari, qui
 rum in his sophismatis & argumentorum fallacis omni
 stria consumpta est. Erenim Zeno, quum dialectico argumen
 to esset ab adolescente quodam lacepsitus, atque uir responsum
 flagitaretur: Amabè noli, inquit, ad studia me puerilitate
 re. Stilpho autem tantum in his nugis posuit, ut capere
 partia, quum admoneretur a propinquis, si quid de bono
 seruatum uellet, extra urbem ut efferret, responderit, omnia
 bona sua secum ferre. Quanto hic arti suæ plus autoritatis
 tulisset, si illaqueasset argutis Demetrium regem, ne quod ille
 stituerat, Megaras urbem opulentam militibus discipiendam pe
 mitteret. Nam Menedemi fertur illud in primis: Alterum ab
 tero alterum est: prodelle alterum à bono: igitur prodelle
 bonum. Dignus cui Rex Macedonum Antigonus, qui in
 Philosophum plurima contulit, nunquam quicquam prodelle
 ut quod non erat bonum, eo illum ne afficeret. Sed hæc frivola
 eaque innumerabilia, quippe in quibus tota ista ars & studium
 sicum, prætermittenda nobis sunt: finisq; faciendus, tum quo
 fatis iam de tribus partibus Philosophiæ disputatū est, occupatio
 que inutilitas & vanitas demonstrata: tum ut ne in idem ipsi
 garrulitatis incidamus, quod in his reprehendimus. Reliquum
 nunc est, idque extremum ut videamus quid afferant, non eni
 isti, qui Philosophiæ palam omnem honorem tribuunt, quibus
 illa arbitrantur nullius esse momenti vivere: nam hi quidem
 stulticia dupliciter mulctati sunt, & quod ineptissimis in rebus
 tempus omne suum, & studium disposuerunt, & quod melius
 ipsum quidem intelligunt, se oleum (ut dicitur) & operam per
 didisse. Sed qui cum tantum Philosophiæ non deserant, ali
 ment tamen non esse illiberale hæc ipsa cognoscere: scientiam
 enim omnem in partem bonorū esse: ita Philosophiæ studium
 ut nihil magnoperè profit, tamen nihil obesse: Qui mihi uide
 tur non ea loqui, quæ sentiunt, sed quia si plena manu colla
 dent Philosophiam, sibi lum meeunt, eum cupiant dissimulatio
 veteri ne ipsi quoque ad Philosophorum numerum irratione
 gi aggregentur, si qui præsertim proeclatior iam ætate hæc
 ciunt, nam pueris & adolescentulis (dicam enim ingenue
 sentio) hæc quidem concessa si oportet Philosophos tanquam
 sectandi, omnis enim illam ætatem decet ludus, quod non gra
 uitas ab ea, non consilium postulatur: quin habet aliquam

solent ingenij, aliquod specimen ingenuitatis ista ipsa in pueri-
 ty, re baluendi, sic etiam Philolophandi grata intuentibus
 inchoatio: verum ubi grauiore anni accedunt, diesque
 ipsa vitam affert, alios mores postulat, perseuerare in his re-
 bus, & hederis exercitantiunculis serias res posthabere, summa
 non solum ignauia, verum etiam amentia est. Etenim nobis po-
 tior est ante oculos vita communis, quae nos incendere habeat
 hinc, & cupiditate earum rerum assequendarum, in quibus cur-
 sorum studia & cupiditates flagrare cernimus: Sunt honores,
 qui specie ipsa pulchritudinis & dignitatis alliciunt ad sese ani-
 mos nostros, & aduocant: Sunt imperia in quibus constituti qui
 cum Deorum quasi similitudinem videantur referre, fruun-
 tes culta multitudinis, & magnitudine potentiae suae: Sunt opes
 atque diuitiae, subsidium vitae, ornamentum otij, virtutis atque
 praesentiae necessaria suppellex, solatium in laboribus, auxilium
 in periculis, quarum qui potuerunt, ij neque vllam ipsi frustra
 desiderant cupiditatem, & ceterorum quoque cupiditatibus li-
 berate inferuendo, studia sibi hominum, & voluntates ad quod-
 amque liberit perficiendum, adiungunt: Est autoritas, atque
 estimatio, quam qui in ciuitate sua obtinent, sibi apud
 omnes comparata, facilius & rucius, tanquam inobseruatis vesti-
 gis, non intenderint, possunt peruenire: est denique tota illa
 cum splendida, in foro illustis, ad populum gratiosa, in senatu
 graui ratio vitae, atque descriptio: quae cum sibi in omnes par-
 tes congrua & consentanea fuerit, cumque ea se ingenij, & fors
 non mouerit appetitione, vt beneuolis gratiam, inimicis me-
 ritum possit afferre: neque aut propter debilitatem animi in ad-
 uento recus succubuerit, aut propter insolentiam in secundis im-
 molestus fuerit elata: sed eum semper tenorem, eam constan-
 tiam adhibuerit, vt neque animo vnquam labefiat, nec consilio
 abutatur: quaedam speciem profert summi & excellentis vi-
 ti, qualem nos omni iam dudum sapientiae laude decoratum esse
 volumus. Atque haec tot atque tanta, quae qui hominis prima &
 praecipua esse negant, homines mihi non videntur ipsi, cum opta-
 bilia ipsa perse, & suapte vi expetenda sunt, tum hoc magis in-
 stantiam mentes nostras ad appetitionem sui, quod omnium stu-
 dij atque votis vehemensissime conquiruntur, incitatur enim
 quos profecto similitudine & emulatione quadam ad id certa-
 tum agendum, in quo videmus ab omnibus certari, vt in eo ma-
 gna prioris vis natura eluceat. Quis enim in stadio currentibus
 hinc ceteris, non continuo ipse animatur ad cursum, vt etiam
 hinc cetero velit, nerui nihilominus venaeque rursus, & tan-
 tum signum expeditantes pulsi vegetiore ad proficiendum con-
 certat? Quis aut in lachrymis circumstantium siccos, aut in
 Pp 5 plausu

plausu & leticia moerentes tenuit oculos: cui quamuis timidi
 insolenti sonitus tubarum, & Martius ille clamor praedictum
 scentium, militum, non perfudit animum alacritate quadam
 ad eadem arma tractanda cupiditate tacita inuitaretur: Quae
 aut proximorum metus ad formidinem, aut fiducia ad sperantiam
 iecitiae ut breui comprehendam, id quod in sidibus hęc videri
 accidere, ut si contentae duae eisdem tonis fuerint, altera post
 resonent inter se: sic cum in omnibus rebus, quae natura eadem
 municant, cum autem in hominum genere, in quo praecipua
 quam in pulcherrimo & nitidissimo speculo natura certissima
 gna vis est similitudinis, eaq; maxime naturalis: cui qui respa
 re conantur, nec eodem cursu ferri, eadem cum populo opum
 atq; sententia se permittunt regi: ij Philosophiam non laeta
 tia, ut veritas ipsa conuincit, sed amentia & perueritas in
 stantur rationem: Quod si hęc ipsa, quae modo numerantur
 eximia atq; ampla, lusu quandoq; & temeritate fortunae
 industrios & laboriosos homines, sed ad delicias ineresq; ab
 runtur, non tantam tamen afferunt iucunditatem, vel illud
 dem studio & labore quaesita: mirabile enim est quanto per
 delectemur, in quibus ipsi laborauimus: & quam omnis magis
 nos afficiat voluptas, quam aliqua molestia antecessit, & labo
 tudo: vel quia omnis boni malique, suavis ac molesti iudicatio
 comparatione quadam est: vel quod bona nostra, quae in ista
 nostra affectu sumus, chariora multo nobis ipsis sunt, quam quae
 a fortuna accepimus: nihil quidem natura ut sit fructu molestia
 re iucundius: sed quem in hac tanquam acie populari, in
 varietate & copia rerum amplissimarum, quibus quidem inter
 mixtae sine difficultates non mediocres, odia, pericula, contra
 tiones, inuidiae, apere & nauiter versari oporteat: proficilo con
 tris cuiusmodi eum esse necesse sit, acrem, firmum animi, con
 lio cautum, celeres motus habentem, non solum mentis acie
 ingenij, sed corporis etiam atq; oculorum: ut rectus ipse & ab
 omni parte munitus, quatenus quidem expedit, inimicis pericu
 la, amicis commoda creare possit. Protrahamus nunc modum
 forum consuetudinemq; communem Philosophos istos vestros
 ut quam Philosophiae debeant gratiam ab ipsa instituti & ab
 possimus coram constituere. Ac primum hos non tanquam ex
 quo Troiano claros duces, sed uti narrat eos esse, qui subter
 ram aliquando fodiendis metallorum venis detenti sunt, sordid
 lentis & horridos, sordida barba capilloque, cadauerosa (ut
 inquit) facie esse reperietis, qui primo sui aspectu moueant ad
 rationem, ut pereorentur homines inter se, illudque Plauti
 habeant in ore, vnde est ista auis: Et hercule, quoniam quidem
 quium mentio facta est, non maiores ad nocturnam mirantur

particularum, quàm ad hos barbaros concursus vulgi sunt. Expectat itaque ab his nouum aliquid & inusitatum simile habitus & coloris, & eius quam gerunt frontis, ac supercilij. At illi tantum modo de tenebris extracti, ne rectis quidem oculis diem & lucem inueniri valentes, perinde ac cunctos paulò antè habuerunt participes inaniam curarum, & commentationum suarum, ceterum cœlestis aliquid, aut de scientiarum varietate inter solutos, aut de prudentia inter faruos, aut de iustitia inter eos, nec enim nunquam futurum est iuris partem vllam administrare: hæc enim quidem feruntur, quod ad vultum quidem attinet, non vocem: nam odore corporis non sunt ferendi: verum vbi vultu vultum aliquid earum rerum tractandum est, quas vita populari communis, vsq; eò apparent absurdum in omni genere atque incompositi, tantosq; rîus concitant, vt conuerso quodam, & perperato modo, quæ paulò antè Philosophi species contrarium animi & tristitiam denunciabat, ea nunc rursum pro rîdulo & delectamento omnibus sit. Quapropter mirari satis nõ quod, quid Platonem in mentem venerit, Socratem doctorem suum temperare: si quidem in Gorgia quasi gloriari videtur Socrates, quod cum tibus sua prerogatiuam ferret, atque ipsi forte committeret, vt custos esset suffragiorum, punctorumq; numerum ad cœditu deferret, se quod apud id facere nesciuisset, totius popularium concitauisset. At qui miserint sanè tunc illi haud iniuriam inueniam interpretasq; Socratis: ego quod ipse de se hoc prædicet, & vultu gloriando commemoret, nõ solùm tibi, sed maxima in rîfione dignum puto. Quamquam quid in vno insistimus Socrate, cum curiam legamus Philosophorum tantum sibi assumpsisse licentiam, vsq; adeo à pudore, à modestia, à communi vsu hominum, ab ipsa lege prescriptioneq; natura abfuisse, vt sine vllò rubore, vultu animo abalienati, ea palam in foro ipso, in cœtibus hominum facere & perpetrare auderet, quæ nos in conclusis, & femoralibus cubuculis vix audeamus: quæ ne apertè commemorem, (equidem pudore impedit) quum illi homines planè lautj atq; inuicem non potestis digetis ratiocinando concluderent, nihil esse necesse carpe, nec eam rubore agendum, quod necessitatem vel etiam causam haberet naturalem: ita quorum nos propè patietum ipso ac noctis conscientiam formidamus, in iis illi & populam, & lucem volebant habere testem. Verum sit hoc genus quoddam ineptum, & rude Philosophorum, qui sine mente, sine ingenio, lingua tantum volubili & concitata, nec quando, nec quatenus, tanquam qui in tenebris vixerint, nec verò quid, aut quem apud quos penit quicquam ducentes, ludos se maximos adhibent hominibus: iidem omnium prædæ & contumelie experti: quod quidem non iam liberi hominis, sed abiectissimi

man.

mancipij est existimandum. Sunt alij odiosiores, quidam vero
 concinni esse, atque urbani, primum isti ipsi Philosophi (ca
 modi ea cunque est) non verè, neque ex animo, sed officio
 nis causa dant operam: domi otiosi & desides, in compræben
 ni dediti, semper aliquid librorum in manibus habentes, con
 murmurantes ipsi secum, & tanquam ad ea que legunt acum ad
 mum attendant, nunc collum subrigentes, frontemque & super
 cilia conduplicantes rugis, tanquam scopulo in legendis, & in
 biguitate aliqua offensi, mox continuo exhilarati, nuntiantes
 cantes quod obstructum aliqua difficultate fuerat, ingenuè
 patefactum: interdum constrictis & compressis buccis in
 tionem in vultu deformantes, quasi præclarum aliquid in
 riant tum maximè atque diuinum: sæpe cogitatione tacita in
 titum oculorum dehi, suffurantes intem oculis, si qui
 prætereuntiu obseruet se, & diligentius intueatur: ipsam
 culis & corona, vbi ad disceptandum aliqua de re est ventum, con
 tentione pertinaci tantis rem agentes clamoribus, vt facile ex
 reat, nihil esse tam diuersum, neque tam discrepans, quàm
 Philosophorum orationem: Hi ipsi cum se ad familiaritates ho
 minum, præferuntque locuplerum, & ad conuiuia sodalium
 dediderint, tanta in vtroque, in temperantia feruntur, vt nec potest
 di vnuquam modum, nec liguriendi finem statuunt: sæpe etiam
 madidi vino & semicommes de conuiuio auferantur: atque in
 vrbanos volunt ostendere, quod nulla salis neque facetiarum
 condimenta, aut apertè & asperè maledicunt absentibus, aut
 præsentibus turpiter & conuiuiose inuehantur: nec vero hoc
 aliquo oblato non omnia perpeti animum inducunt, que se
 assentatoribus, & lenibus parasitis sæpè sunt propostita: vt non
 obliros vultus solum, colaphorumque melle perferant vberè
 sed aulas quoque, interdum, quemadmodum poeta ait quibusdam
 caput suum commicare patiantur. Horum nimirum turba fuit
 Dionysij tyranni refectæ fuerunt, quum ille nescio quibus propo
 sitis pecuniolis, Philosophorum vndique greges atque examina
 in his tanquam regè apium Platonem ad sese illexisset: vbi tan
 quæso, erat virtus, vbi continentia, vbi illa tantopere laudata
 expedita libertas: quæ prodebant vltro ipsi profectio, quum de
 Sophocleo carminè in domum potestatemque tyranni, hoc est
 feruituram dabant: nempe tota in libellis relicta domi, in qua
 omnis semper Philosophorum sapientia fuit: nullam eius partem
 in animo, nullam in vita gerebant: itaque per abulum contem
 ptumque tyranni, adigebantur subire ea, & perpeti, que ne libere
 quidem mulierculis ducerentur tolerabilia: vt & procumbent
 in faciem adorantium gestu, & in conuiujs nudi, vel multo
 bus stolis induci saltare cogentur: quanquam etiam et eo
 meo

iocro, qui iocis & cauillis eleuare conarentur tantam illam im-
 postum Philoſophiæ contumeliam. Tertium genus est eorum
 qui ingenio acutiore, animo aliquantum ſublato a natura
 iuſtitiæ, quum ſe de principio vel parentum culpa atque inſci-
 tia, vel ſortuito caſu aliquo ad Philoſophiam contulerint, mul-
 tum que in ea temporis, optimam que partem ætatis conſumpſe-
 rint, nec ſipitiæ ſibi ex ea comparata, quod verbis & ſyllogiſmis
 ſcientiæ non traditur: nec uſu, more, ſtudiisque hominum faris
 ſpectus, propterea quòd in illo inani ſtudio occupati, ſerius
 uitæ operam dare nequuerunt: ubi tanquam è ſomno exper-
 titi reſerre inſtituunt ſe ad ciuiles occupationes, conſuetu-
 dineque communes, profundunt ex ſe ſubitò agmen ueluti o-
 mium cupiditatum, furentesque ambitione importuna, ac
 inuicem in locum quoquo modo aſcendere inſtituentes, non
 callide neque diſſimulantes (non enim aſtute apteque conſilia
 cogendi, aut artem vllam nouerunt, aut modum) ſed vaſtè, at-
 que perſectè petrumpunt omnia cædibus, incendiis, rapinis:
 nihilque ſibi faciunt reliqui, dum ad eum perueniant, quem eu-
 perant duntaxat exatiandaram cauſa appetierint principa-
 tes: ut quidem nulla uſquam maior, quam ab hoc genere ho-
 minum pernicietas atque calamitas liberis ciuitatibus & Reipub-
 licæ nocetur. Declarant hoc veteres Græcorum hiſtoriæ,
 que ex eorum numero multos, quos ſapientium nomine inſi-
 gnos ſuſcepimus, ciuitatibus ſuis cladem & ſeruitutem prædi-
 cant contuliſſe: Quorum imprimis vnus è ſeptem Periander Cy-
 priæ nobiliſſimam ferè totius Græciæ altam urbem Corinthum
 ſua ſera tyrannide tenuit oppreſſam, ut poſteaquam cædes ci-
 uium maximas feciſſet, matronas palàm die feſto atque ſolemni
 omni manu muliebri perornatas diſpoliaſſet, ſacra profanaque
 omnia ad ſuum commodum libidinemque conuerſiſſet, miſerit
 ad ætrem nauim onuſtam puerorum nobilium, qui excecandi
 deſtinantur, neſcio ad quem barbarum regem: que poſtrema
 maximam ciuitati illi calamitas incidifſet, niſi eos ipſos pueros
 in nauigando Iunonis Samiæ numen, & religionis illius certimo-
 nia liberaſſet. Quid illas deplorem omnium artium ingenuarum
 inuenientes Athenas, que cum è ſatis amplo potentie & digni-
 tatis gradu in humilem locum eſſent deiecta, quum multas do-
 minationes, multos exterorum hoſtium incurſus, plurimas ini-
 micitiarum regum & finitimorum Philoſophorum iniurias
 permiſiſſet, nunquam tamen adeò grauiter affecta, neque tan-
 tum ſine critus & calamitatibus afflictæ, & perditæ, quam quum
 in Antione Philoſopho in acerbiſſimam ſeruitutem fuerunt re-
 ductæ: qui homo ſceleratus & impius, omni que belua longè im-
 maior, quam ſuperis, & vi nefaria omnis ferè familias nobiles
 deho-

dehonestauisset: ciues qui virtute atq; ingenio præfate videtur, exilio partim, partim credibus sustulisset, omnium beneque fortunas prædam suam duxisset, permisisset seruis Tibibus & barbaris possidendam urbem, ad extremum obsequium exercitu Romano, L. Sylla duce, maluit ciuitatem omnium carissimam interire secum direptione, & que incendio, quam ipse cedendo liberam incolumentemq; relinquere. Hæc hæc præclara, atque eximia Philosphiæ istius vestra documenta, hæc ea virtus hominibus & sapientia traditur: tales ad ipsos artes atque lacte prodeunt alumni, qui nec rectam ipsi viam continentem vllam tenent, nec si ad potestates & ad imperia effugerent, ceteros sinunt tenere. In hac deniq; ars est, & ratio, & collatio, & autoritas bene, beateq; viuendi: è qua qui progrediuntur, se dant in conspectum, aut tarditate ignauiaq; petridicuntur, aut scelere atque malicia nobilitantur. Quamquam quis ego viuendi ratione Philosphiam infector? quum ipsa se meam commendationem esse dicat: vti nam quidem esset, si carius C. ombroto Ambraciota fuit, quem serunt lecto Platoni libere immortalitate animi, vale soli dicentem (vt in Græco Engorgomate est) in mare sese ex altis rupibus præcipitauerit eandem tenent ceteri, neue commendatione tam diuturna indigent, discederent aliquando è medio nugaces isti, suaq; nos obombrere loquacitate desinerent. Sed forte expectant illud eis duntaxat iuciam, in quo maximè gloriari sunt soliti, infestam in pectus inimicam religioni esse istorum artem. Quod mediustitius faciam: neq; vllam in hos ex aris atq; templis, sed suis ipsorum, & propriis ex criminibus inuidiam colligam: simul locum tibi præbebo ostentandi ingenij, in que eo gloriandi, quasi longè à multò plus videant ipsi, quam nos faciamus, qui maiorem modestis & legibus facile acquiescimus: idcircoq; ob eam rem improbiti ab his, & idiotæ appellamur. Sed per deos immortales, ut ne aliquis ad spes magnas institutus, qui in hac vanissima, incertissimaq; scientia ætatem rectè conteri putet, qui veras artes, philo- grauias, occupationes illustres, quibus ad commoda vitæ, & ad dignitates aditus sit, postferendas esse ducat fictis & commendationem non illis rerum, sed voluntarium quarundam opinionum mulachris: fora relinquat, vt domi sit deses: constituta virtutum uentium careat, vt cum mortuis fabuletur? ea que sunt, & videntur extant in promptu, ingenio industriaq; parata, contentaminiua, dum quæ vel nusquam sunt, vel si sunt, vtilitatem tamen, quam hominibus afferre non possunt, inani studio confectæ. Quæ ego omnia tibi in primis, Sadolete, prouidenda esse cæcos illudq; maximè videndum, ne in tua ista Philosphia, quam cæciororem osculari vnanimem videris, longius progrediare, vt

in ptelem postea referre facile queas. Non ornat ea homines,
 sed continet: nec instituit ad virtutes bonum ingenium, sed
 contempnit. Quod si tu neque amicorum moribus, neque eis, quas
 supra acueris tam attulimus, rationibus facile cedis: etiam ne
 dem te orum, que in te vno posita, & opinionem principum
 videntur, que de teipso suscepta est, falli omnino fines: Habes
 ingenium & clarissimum virum patrem tuum Iohannem, qui quā
 ingenij memorie que gloria, tum iuris civilis singulari quadam
 scientia quum præter omnibus, haud profectò tantum in te ce-
 latorum studiij & laboris impendisset, neque te a se diuelli fuis-
 set passus, nisi huius vrbit, & curiæ commercio, honores do-
 cerneret, & sortum præmia referre voluisset. Habes patronum,
 ad quem te applicuisti, summa grauitate, summa sapientia, ge-
 neris honore, existimatione, copus, sacri senatus principem Oli-
 uerium Carapham Pontificem Neapolitanum, qui admirabili
 quædam prudentia, docere te possit, que sit via ad nomen
 & ad decus in ciuitate obtinendum maximè accommodata: vt
 tibi exemplum degendæ vitæ idoneum quarenti, grauior non
 sit tunc requirendus: que si valere cuncta apud animum tuum
 fuerit, neque sanis eorum, qui te diligunt, & fidelibus consiliis
 obliues aures tuas, & auguror mecum certus, & tibi spondere
 non dubito, magnum in te ornamentum domui & familia tuæ,
 magnum amicis commodum, ciuibus tuis præsidium paratum
 fore. Hæc ille finem quum fecisset, nosque aliquandiu admira-
 tione debet silentium teneremus. Gallus. Quid est, inquit,
 dolere, equid tibi Phædrus videtur, non lubita neque im-
 pudenti, sed & accurata & præmeditata oratione ad cuer-
 tum Philosophiam accessisse? Quantum in illo copie, quan-
 tum verborum fuit: Equidem intelligo magnum tibi onus re-
 spondendi esse impositum, neque adeò, quod tam difficile sit
 pro Philosophia, quam contra Phædrum dicere: sed tollen-
 dum est tamen, ne & nostra summa, que nunc pender cum ma-
 xime, per te destitatur expectatio, & tu eam, cui te totum di-
 casti, quam que ego etiam te autore complexus sum, hoc ma-
 xime necessario tempore prodas Philosophiam ac deferas. Tum
 ego, id, inquam, Gallie, tacitus mecum nunc meditabar: nam
 si alius vnquam in dicendo fuit aliquid Phædrus, hodie mihi vi-
 ditur esse se ipso longè fuisse superior: nec verborum solum vber-
 tate, & sententiarum, quibus omnis eius referta & locupletis red-
 ditur oratio: sed quod earum Philosophiæ partium, in quas
 directus est, omnium mihi visus est esse peritissimus. Itaq; aut de-
 hinc aliquid contra, aut longius nobis spatium ad cogitan-
 dum sumamus. Minimè, inquit Citrarius, neq; ego a te patiar de-
 nuncem in locum, quam nunc sit, Philosophiam tuam deduci:
 quæ

quæ si tua hac subita dictione defensa, & aduersus torrentem rationis, qui modò ab ore Phædri profluxit, stabilis & fixa tera fuerit, erit causa, cur de illius grauitate & praesentia ple existimemus: si aliquid offenderit, ascribetur temporis inapparitioni culpa, non Philosophia. Quamobrem aggredere quælo, & da te in certamen, in quo tibi, vt ego quidem sentio, nec turpe est vinci, & perhonestum vincere. Conandum non est, inquam, quandoquidem vos ita vultis. Volumus, inquit Gallus, neque est aliud quicquam, quod velimus potius. Sed etiam astus increbrescit, nec satis iam nobis aduersus saltem in harum arborum vmbra præsidij est, ad villam censeendum: ibi inferiorem ad partem spatium est, locus quietior, & exædra, huic diei, tempori, & nostro valde opportunus moni. Hoc sic omnibus cum placuisset, paucis sanè passim villam nos recepimus.

IACOBI SADOLETI EPISC. CAL-
pentoracti S. R. E. Tituli sancti Calixti Presbyteri Car-
din. ad Mariam Massena Volaterranum de Phi-
losophia Liber II.

NON me præterit, Mari Volaterrane, fore non potui, qui, cum ego tantum laboris, tantumque operæ optimis artibus & studiis ponendum putem, plerumque statum multò in his, quam in ambitione honorum, & in conquirendis opibus esse elaborandum: grauius hoc meo consilium institutumque reprehendant, ad eamque me curam atque cogitationem potius opinione sua vocent, vt quum in foro, atque curia versari cum aliqua autoritate ceperim, iampræ à summo principe consilij fuerim interioribus adhibere: carum vitam sectam studiosius persequare, per quam ad spem honorum, & fortunarum munitur via, aditusque facilis ad amplissimam dignitatem comparatur. Quæ quidem horum reprehensio videntur me moueret, si non aut ab leuissimo autore profectum, aut in populo: aut si viderem, id quod minimè intueor, eos qui ita egerunt, ac popularibus hisce opinionibus oblectati, per ipsos labores, maximasque contentiones ad concupiscendos honores tandem euecti sunt, cum eodem populo in gratia & in estimatione bona esse. Nunc autem quum intelligam id quod omnibus est apertum, quid de istis sentiant homines, qui eius splendorem honoris duntaxat sibi ante oculos proponunt, eumque vnum studio omni inflammati seruantur, illud nec quam attendunt, quod erat hominibus veri honoris cupiditas.